

Otoriter Neoliberalizm Kiskacında Altenatif Medya

Gülseren Adaklı

um:ag Vakfı Yayınları: 153
Medya Raporları: 1

Otoriter Neoliberalizm Kısılcacında Alternatif Medya

Gülseren Adaklı

Ankara, Mart 2024

ISBN: 978-605-7882-73-8
(Sertifika No: 45642)

Yayın Yönetmeni : Tezcan DURNA
Dizi Editörü : Tezcan DURNA
Kapak Tasarım : Tuğçe VİDİNLİLER
Sayfa Düzeni : Şadan SAÇI
Dizgi : **um:ag**

Kitapta yer alan makalelerin içerik sorumluluğu yazarlarına aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni alınmaksızın hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Bu kitap Hollanda Büyükelçiliği MATRA desteğiyle hazırlanmıştır.

uğur
mumcu ARASTIRMACI
GAZETECİLİK
VAKFI

Paris cad. No: 14 Kavaklıdere – Ankara
Tel: 0 312 417 77 20 (PBX) Faks: 0 312 417 57 46
<http://www.umag.org.tr> | e-posta: umag@umag.org.tr

**Otoriter
Neoliberalizm Kısılcında
Alternatif Medya**

Gülseren Adaklı

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	5
Hâkim medyanın genel görünümü.....	8
Denge politikasına geçit yok: Habertürk, Fox, Flash, El Cezire... ..	10
Sansür düzenlemeleri.....	15
Yabancı medya kuruluşlarının Türkiye faaliyetlerine sıkıdüzen	19
İslamcı-Otoriter-Neoliberal rejime karşı demokratik iletişim mümkün mü?	20
Anka Ajansı ve Güneşim Medya	22
Cumhuriyet.....	24
HalkTV	27
Sözcü	28
Diğer muhalif haber mecraları.....	30
OdaTV ve muhalif medyanın damgalanması	31
Hâkim medya dışında öne çıkan bazı haber mecraları.....	34
Web performanslarına göre Türkiye'deki lider haber mecraları (Temmuz 2023)	37
Web performanslarına göre muhalif haber mecraları (Temmuz 2023)	37
Yabancı içerik platformları	38
Türkiye'de faaliyette olan yabancı dijital içerik p latformları	38
Yerli dijital içerik platformları.....	41
Bazı ulusal dijital içerik platformları	42
Ne yapmalı?	42
Kaynaklar	44
Yazar Hakkında	52

Giriş¹

Türkiye’de medyanın oldukça dar olan görelî özerklik alanı, son yirmi yılda radikal biçimde ortadan kalkmaya yüz tutmuştur. Gazeteciliğin Anayasal güvence altına alınıp Batılı standartlara kavuşturulduğu 60’lı yıllardan itibaren genişleyen bu alanda, 1980 darbesi ile bütün kazanımlar kaybedilmeye başlamış, AKP iktidarı ile birlikteyse kayıplar “geometrik” olarak artmıştır. Stratejik bir plana bağlı görünen AKP medya politikaları; otoriter bir devlet aygıtıyla, sistem olarak “otoriter neoliberalizmle” mümkün hale gelmektedir². Bir Ortadoğu ülkesi olarak Türkiye, bölgedeki diğer rejimlerle ortak otoriter eğilimler taşımaktadır, ancak parçası olmaya çalıştığı Avrupa’nın bazı demokrasilerinde de otoriteryan medya politikaları, siyasete katılım ve ifade özgürlüğü bakımından büyük bir tehdit olarak yükselmektedir³. Medya için ifade özgürlüğünün önemli bir vechesi, medya kuruluşlarında sahipler ya da devlet müdahalesinden uzaklıkla ölçülebilen editöryel bağımsızlıktır. Avrupa çapında devletle medya arasındaki ilişkiye odaklanan bir rapor, devletin kamu medyasının yanı sıra özel medyayı da ele geçirerek editöryel bağımsızlığı ciddi biçimde aşındırdığını göstermektedir.

... Orta ve Doğu Avrupa ile Türkiye’deki devlet medyası, çoğunlukla hükümetin sözcüsü olarak hareket etmeye devam ediyor. Bu bölgedeki yaygın organları, Avrupa’daki tüm devlet kontrolündeki ve devlet tarafından ele geçirilen medyanın %86’sından fazlasını oluşturuyor.

- 1 Bu çalışmanın kısa zamanda ortaya çıkmasında katkılarını esirgemeyen gerçek gazetecilere ve araştırmacılara müteşekkirim. GA
- 2 Bilge Yeşil, AKP döneminde medyayı incelerken, Türkiye’deki rejimi Ian Bruff’ın (2014) “otoriter neoliberalizm” kavramıyla açıklıyor ve kavramın analitik gücünü şu şekilde ortaya koyuyor: “Bu terim güçlü devletin serbest piyasa politikalarıyla uyumunu anlamamıza yardımcı olmakla kalmıyor, ‘belli siyasaları ve kurumsal uygulamaları sosyal ve politik muhalefetten yalıtım amacıyla devletin ve kurumsal gücün yeniden yapılandırılmasını’ da anlamamızı sağlıyor... Çağdaş Türk politik ekonomik düzenini otoriter neoliberalizm olarak ele almak, devleti yalnızca baskıcı bir varlık olarak değil, aynı zamanda ekonomi politiği, küresel piyasanın gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırmayı teşvik eden bir aktör olarak görmemize de yardımcı oluyor.” (2016: 12)
- 3 Ortadoğu ülkelerindeki medya politikalarının genel manzarası için örneğin bkz. Guayaabess, 2023.

... Bölgedeki endişe verici eğilimlerden biri, devlet yetkililerinin ve iktidardaki siyasi partilerin çok sayıda özel sektöre ait medya kuruluşunun editöryal gündemi üzerinde kontrol sahibi olduğu özel ele geçirme modelinin yükselişidir⁴. Bu modele uyan 21 medya grubunun tamamı bu bölgedeki dört ülkede yani Macaristan, Polonya, Sırbistan ve Türkiye’de bulunuyor. Söz konusu gruplardan bazıları, muazzam bir pazar gücüne sahip büyük medya portföylerinden (yayın-cılık, yazılı medya ve internet portalları dâhil) oluşan medya holdingleridir... (Dragomir ve Söderström, 2022)

Turkey	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT)	TRT	SC
Turkey	Demiroren Group	Print: Hürriyet, Milliyet, Posta; Television: Kanal D, CNN Turk; Radio: Radyo D, CNN Turk Radio; News agency: Demiroren News Agency (DHA)	CaPr
Turkey	Albayrak Media	Print: Yeni Safah; Gercek Hayat; Television: TV Net	CaPr
Turkey	Turkuvaz Media Group	Print: Sabah; Television: ATV***	CaPr
Turkey	Turk Media	Print: Aksam, Gunes, Star; Television: 24TV, TV4; Radio: Alem FM	CaPr
Turkey	Hayat Gorsel	Television: Kanal 7; Radio: Radyo 7	CaPr
Turkey	Ciner Yayın Holding	Television: Show TV, Haberturk TV; Radio: Bloomberg HT Radyo; Online: Haberturk, Hayat,	CaPr
Turkey	Ihlas Media Holding	Print: Türkiye; Television: TGRT; News agency: IHA; News portal: Netgazete	CaPr
Turkey	Dogus Holding	Television: NTV, Star TV, Eurostar; Radio: NTV Radyo	CaPr
Turkey	Anadolu Agency	Anadolu	SC

Türkiye’de “devlet medyası”. SC (Devlet Kontrolündeki Medya), CaPr (Devletin Ele Geçirdiği Özel Medya) Dragomir ve Söderström, 2022

4 Aşağıdaki tabloda CaPr (Captured Private Media= Devletin Ele Geçirdiği Özel Medya) şeklinde kodlanan özel medya grupları, bu modelle ilişkilidir.

2023 seçimlerinden önce, batı kapitalizminin önemli sözcülerinden *The Economist* dergisinin hazırladığı özel sayısı şu başlıkla çıkmıştır: “Türkiye diktatörlüğün eşiğinde olabilir.” Derginin ayrıntılı değerlendirmeleri arasında ifade özgürlüğüne ve medyaya yönelik ağır yaptırımlar da yer almaktadır:

Türkiye’deki haber kuruluşlarının yalnızca onda biri bağımsız veya muhalif eğilimli olarak nitelendiriliyor ve bunlar bile çoğu zaman hükümetin yolsuzluğu veya Sayın Erdoğan’a yönelik eleştiriler gibi resmi kırmızıçizgilerden uzak duruyor. Bir zamanlar eleştirel seslerin sığınağı olan internet artık hiç de öyle değil. 2014’ten bu yana dört yıla kadar hapisle cezalandırılabilen “cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla soruşturulan 200 bin kişi hakkındaki delillerin çoğunu sosyal medya paylaşımları oluşturuyor (The Economist, 2023).

AKP medyası, benzer değerlendirmelerde olduğu gibi bu örnekte de “Batının Türkiye üzerindeki oyunları” şeklinde özetlenebilecek düşmanlaştırma söylemi ile yanıt vermiştir: “The Economist’in Türkiye’de yaklaşan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimlerini konu alan özel sayısı, Biden’ın ‘Erdoğan’ı mağlup etme’ yol haritasının uygulanmasından başka bir şey değil” (Öcal, 2023). Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun da söz konusu haberde yer alan iddialara ya da verilere yanıt üretmek yerine, dergiyi dezenformasyona yaslanan “sahte bir gazetecilik” yapmakla suçlamıştır (*Bianet*, 20.1.2023).

Devletin bütün iletişim vasatlarını herhangi bir demokratik denetime izin vermeksizin kullanan ve bunun yanı sıra özel görünümlü havuz medyasını da bir devlet aygıtı olarak inşa eden AKP iktidarının medya piyasası analizlerini de büyük ölçüde imkânsız hale getirdiğini söylemek mümkündür. 1980 darbesiyle birlikte ete kemiğe bürünmeye başlayan neoliberal medya mimarisinde de enikonu rasyonel bir piyasayı dışlayan bir yapı söz konusuydu, ancak bugünkü yapı, ondan çok daha farklı bir şekilde tek merkezli, iç çelişkilerini en aza indirmiş küçük bir *Leviathan* görünümündedir. Dolayısıyla bu sınırlı çalışmada hâkim yapının temel dinamiklerini ve aktörlerini genel düzlemde aktardıktan sonra, imkân ve nüfuz alanları çok daha dar olup çelişkileri zaman zaman çok daha yoğunlaşabilen, şu ya da bu

şekilde bu yapının özsel parçası olmayan ulusal ve uluslararası medya kuruluşlarının demokratik bir iletişim ortamının inşası için ne tür olanaklar ve sınırlılıklar barındırdığını yine genel olarak ortaya koymak istiyorum.

Hâkim medyanın genel görünümü

14 Mayıs 2023 tarihli TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden kısa süre önce, başta Diyarbakır olmak üzere çeşitli illerde iki yüze yakın Kürt gazeteci, avukat, sanatçı gözaltına alınmıştır. Gözaltıları protesto edenler de gözaltına alınmış, artık alışılmış “terör” retoriği ile ülkede iktidara yönelik en basit eleştirilerin bile cezasız kalmayacağı mesajı verilmiştir (*Mezopotamya Ajansı*, 25.4.2023). Ancak ifade özgürlüğünün ötesinde hukuk devletini hiçe sayan bu ve benzeri operasyonlardan, ülke nüfusunun çoğunluğunun ya haberi olmamıştır ya da iktidarı destekleyen geniş halk kesimleri açısından bir özgürlük sorunu olarak değil “terör operasyonu” olarak algılanmıştır. Otoriter neoliberal medya mimarisinde, bu kadar önemli bir olayın ya haber değeri yoktu ya da gerçeklikle ve demokrasiyle bağları koparılmıştı. Bir avuç liberal ve/veya sol mecra dışında olayı standart gazetecilik normlarına göre çerçeveleyecek bir ana akım medya, bir zamanlar vardığı bile artık yoktu. Zira Gezi protestolarının ardından literatüre giren “havuz medyası” teriminde ifade bulan hükümet medyası, 2018’de sektörün en etkin medya sahibi olan Aydın Doğan’a ait medya varlıklarının Erdoğan’a yakın Demirören Grubuna devredilmesi ile birlikte niceliksel ve niteliksel olarak büyümüş, manzara tamamen değişmiştir.

Türkiye’de medya manzarasını oluşturan başat aktörler;

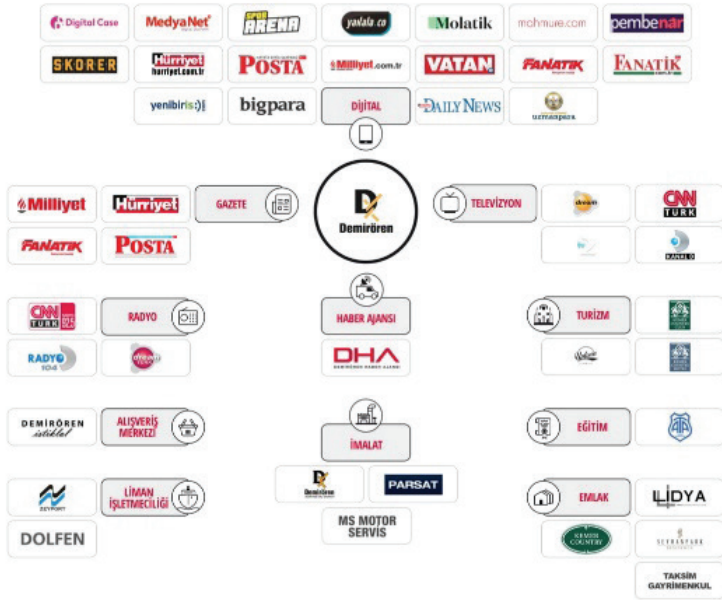
- Devlet medyası (AA, TRT, vb.)
- Hükümete doğrudan bağlı medya şirketleri (Turkuaz, Demirören, Albayrak, Turk Media, Hayat Görsel, İhlas, Doğuş, Ciner⁵, vd)

5 İktidarın kontrolündeki, hâkim, anaakım, alternatif, muhalif, vb. gibi kategoriler her şeye rağmen yerli yerine oturmuş değildir. Bütün yazının, sınırlı da olsa kararsız ya da değişken bir kesimin varlığı akıld tutularak okunmasında fayda vardır. Bu bağlamda yakın zamana kadar tam boy hükümete bağlanmayan Ciner medyası artık “hükümete doğrudan bağlı medya” kategorisinde sayılabilir. Ancak Türkiye siyasetindeki dalgalanmalara bağlı olarak Ciner grubunun bu tutumu da değişebilir.

- Yabancı ülkelerle bağlantılı haber kanallarının Türkçe servisleri (DW, VOA, BBC, Sputnik, Euronews, vd),
- Uluslararası/ Ulusal içerik platformları (Netflix, Amazon, BlueTV, vb),
- İktidarla denge politikası izleyen etkin medya kuruluşları (*Habertürk*, Fox TV, Flash TV, vb),
- İktidarla gerilim içindeki küçük medya oluşumları (Cumhuriyet, Halk TV, Sözcü, Medyascope, T24, Anka, vd),
- Twitter, Facebook, Instagram, Youtube, TikTok gibi uluslararası sosyal medya platformları olarak sıralanabilir.

Medya sektöründe, temel olarak kamu bankalarından sağlanan geniş ölçekli ve çoğu geri ödenmeyen kredilerle sermaye transferi AKP iktidarı döneminde adeta kural haline gelmiştir. Yeni sahipler, aldıkları kredilerin borçlarını ödeme yükümlülüğü de hissetmemektedir. Sabah-ATV iktisadi birliğinin 2007 yılında bu şekilde verildiği Çalık Holding'in "Turkuvaz" olarak tescillemediği medya varlıkları, borçlar ödenemeyince 20 Aralık 2013'te bu kez Kalyon Grubuna devredilmiştir⁶. Bir zamanlar Türkiye'nin lider medya grubu olan Doğan Holding'i piyasadan silen iktidar, buradaki medya varlıklarını kamu bankalarından sağladığı krediyle Demirörenlere aktarmıştır.

6 TMSF; Turgay Ciner'in Dinç Bilgin'den satın aldığı *Sabah* Gazetesi ile ATV'ye 2007 yılında el koymuş, sonra da bu iki medya varlığı 22 Nisan 2008'de 1.1 milyar dolar karşılığında Çalık Grubu'na satılmıştı. <https://web.archive.org/web/20160927065608/http://www.hurriyet.com.tr/sabah-ve-atv-kalyona-satildi-25407253>

Demirören Grubuna bağlı şirketler

Denge politikasına geçit yok: Habertürk, Fox, Flash, El Cezire...

AKP'nin ulusal medyada kendisine doğrudan muhalefet etmemeyi tercih eden ve etkin görünen mecralarla ilişkisi, iktidarın bu alandaki otoriterliğinin bir ölçüsü olabilir. Ana akım medyada her türlü uyum çabasına rağmen tamamen kontrolüne girmemiş olan Ciner Grubuna yönelik tutumu bunun tipik bir örneğidir. 2018'de, yani lider konumundaki Doğan Grubunun sektörden ayrıldığı yıl, Habertürk, o dönem Türkiye için oldukça yüksek sayılabilecek iki yüz binlik tirajına rağmen kâğıt gazete basmamaya karar vermiştir. Yüksek tirajına rağmen neredeyse satış geliri olmayan AKP mediasından çok daha az reklam almasını kâğıt gazeteden vazgeçmesine gerekçe olarak gösteren Ciner Medya Grubu, enikonu enformasyon içeren standart haberleştirmeden uzaklaştırılınca kadar baskı altına alınmıştır.

2021 Mayıs'ında MHP, Habertürk televizyonuna karşı boykot çağrılarını başlatmış, sosyal medya üzerinden büyüyen tartışmanın sonunda iki üst düzey yönetici görevden uzaklaştırılmıştır (Oğur, 2021)⁷. Bu olaydan kısa süre sonra gazetenin başyazarı konumundaki Fatih Altaylı (2021), Anadolu Ajansı tarafından servis edilen bayram mesajlaşmasında Cumhurbaşkanının uyuklamasını gündeme alınca *Habertürk* yine iktidarın hedef tahtası haline gelmiştir.⁸ İktidarın doğrudan sözel saldırıları ve bunun sosyal medyadaki yankıları karşısında haber yönetimi direnmiş (Bildirici, 2021), ancak 2023 seçimlerinden sonra kanal, siyasi içerikli yayınları azaltma kararı almış, Fatih Altaylı gruba veda etmiştir. (Altaylı, 2023). Kanalda bu gelişmeler yaşanırken internet sitesinde yazarların siyasi içerikli yazılar yazmasına son verilmiş, bu karar üzerine bazı televizyondaki programcılar *Habertürk*'ten ayrılarak TV100, Halk TV gibi televizyon kanallarına geçmiştir.

İktidarın doğrudan kontrolü dışındaki önemli medya kuruluşlarından bir diğeri, Fox TV'dir. Enver Ören'e ait TGRT televizyonu, 2006'da dünya medya devlerinden Murdoch'un şemsiye şirketlerinden Fox International'a satıldıktan sonra isim ve format değiştirmiştir. Özellikle Gezi protestoları sırasında görece liberal bir yayıncılık anlayışıyla öne çıkan Fox TV, kısa zamanda muhalif izleyicilerin haber kaynakları arasında ilk sıralara yerleşmiştir.⁹ Medyaya yönelik baskıların yoğunlaşarak arttığı son dönemde ise kanal, "rahatsızlık verici" kadrolarını kaybetmek pahasına hükümete karşı bir tür denge politikası yürütmektedir¹⁰.

7 Bu iki kişi, görevden uzaklaştırılmakla birlikte, *Habertürk*'te program yapıcısı ve yazar olarak çalışmaya devam etmiştir.

8 Altaylı'nın yazısında, *OdaTV*'nin servis ettiği, finansmanını yurtdışı fonlardan sağlayan muhalif medyaya yönelik saldırılar ve iktidarın göçmen politikaları da eleştirilmektedir.

9 2017'de Murdoch'un şemsiye şirketlerinden Fox, Walt Disney'e satılmış ve böylece Türkiye'deki Fox TV de Disney'e geçmiştir.

10 Doğrudan AKP'nin kontrolünde olmayan ve ortada durmaya çalışan medya kuruluşlarında "Alo Fatih" vak'asından bu yana AKP'nin "muhabirleri" olduğu, iktidarın hoşuna gitmeyecek bir haber söz konusu olduğunda merkezle haberleşerek o haberin yayımlanmasını engelledikleri bilinmektedir.

Aynı kategoriye girebilecek örneklerden biri, 15 Ocak 1992'de bölgesel bir müzik-eğlence kanalı olarak kurulan Flash TV'dir. Bursa'lı işadamı Ömer Ziya Göktuğ ile kardeşi Mehmet Emin Göktuğ'un kurucu olduğu kanal 1 Mart 2019'da, hükümetten gelen baskılara dayanamayarak yayınına ara verdiğini duyurmuştur. Daha sonra kanalın sahiplerinden Ömer Göktuğ, Hükümetin sürekli olarak yayın içeriklerine müdahale etmek istediğini; "Erhan Göksel'e program yaptırma", "Abdüllatif Şener'i kanala çıkarma", "Turhan Çömez'i işten at", "kanalın başına şunu koy", "haber programlarını kaldır" gibi taleplerde bulunduğunu belirtmiştir. Bu tür talepleri, editoryal bağımsızlık gereği hiçbir içeriğe kendisinin karışmadığını belirterek reddettiğini, 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde hem Erdoğan'ın hem de Muharrem İnce'nin mitinglerini yayınlamakla tarafsız davrandıklarını ifade eden Göktuğ, "tarafsızlığın yetmediğini" şu sözlerle açıklamıştır:

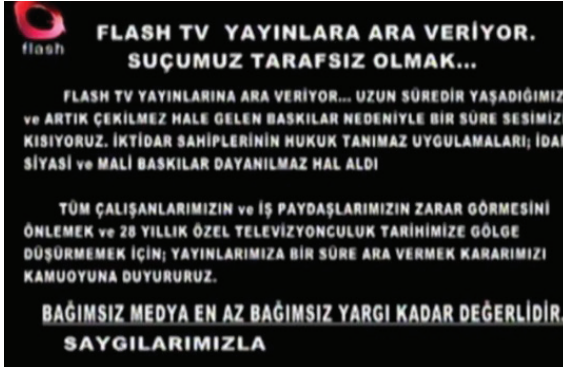
Bizim binamız Bursa'da stadın karşısında. Kim orada miting yapsa 'binaya benim resmimi as' diye rica ediyor. Muharrem Bey'in resmini astık. Tayyip Bey'in resmini asmaya mecburmuşuz gibi yaptılar. Kızdım, son anda asmadık." Erdoğan'ın o gün "o binayı indireceğiz" dediğini iddia eden Göktuğ; Bursa Belediyesi'nin, Cumhurbaşkanı'nın telkinleriyle, Flash TV binasını yıkmaya karar verdiğini ifade ediyor. Göktuğ'a göre deprem yönetmeliği de bahane ediliyor (Terkoğlu, 2019).

Gerçekten de dava süreci henüz tamamlanmamışken 5 Şubat 2019 tarihinde Bursa Büyükşehir Belediyesi ekipleri kanalın binasını yıkmıştır.¹¹

11 İstinaf mahkemesi 20 Şubat 2019'da Flash TV lehine karar vermiştir.

5 Şubat 2019: Flash TV'nin bulunduğu Tower Plaza yıkılıyor

1 Mart 2019: Flash TV'nin kendi ekranından yaptığı veda duyurusu

Bu olaylardan üç yıl kadar sonra formatı değiştirilerek Flash Haber adını alan kanal, 11 Ekim 2021 tarihinde yeni logosuyla ve muhalif bir kimlikle yayın hayatına dönmüştür. Kanalın kurucularından Mehmet Emin Göktuğ, önce kardeşi Ömer Göktuğ'un, onun ölümünün ardından yeğenlerinin Flash TV'yi "kaynağı belirsiz bir fonla" yasadışı olarak yeniden faaliyete geçirdikleri için dava açmıştır. (*Cumhuriyet*, 20 Nisan 2022)

AKP iktidarı ile haber kuruluşları arasında tarafsızlık gibi gazetecilik standartlarının önemli bir rol oynadığı bir başka olay,

Katar merkezli haber kuruluşu El Cezire'nin Türkiye macerasıdır. Al Jazeera Türk Digital adı altında devletin elindeki bir kanalın¹² frekansının satın alınmasıyla 2011'de başlayan macera, 22 Ocak 2014'te internet üzerinden haber yayınıyla sürdürülmüştür. Ancak yıllar süren hazırlık sırasında kanalın uluslararası yayıncılık standartları ile Türk devletinin çıkarları arasında ciddi çatışmalar ortaya çıkmıştır.

El Cezire, İngilizce ve Arapça yayınlarında terörist lafını kullanmıyor... Pek çok uluslararası haber kanalı gibi El Cezire de 'direnişçi grup' gibi sıfatlar kullanıyor PKK için... El Cezire, Türkiye yayınlarında da uluslararası haber dilinin geçerli olması gerektiğini savundu, daha açık söylersem PKK için 'terörist' demeye yanaşmadı... Böylece El Cezire'yi Ortadoğu politikası için önemli gören Türkiye hiç beklemediği bir olayla karşılaştı. Ayrılıklar yaşandı. Bu olaylar sonrasında da Türk Dışişleri'yle El Cezire arasında soğuk rüzgârlar esmeye başladı. El Cezire'nin Türk ortağı işadamı Vural Ak bu yılın başında ortaklıktan ayrıldı... Kanalın yayınlarını denetlemek için atanan gazeteci Nuh Yılmaz da aynı tarihlerde görevini bıraktı. (Semercioğlu, 2012)

Semercioğlu, yukarıda alıntılıdığımız yazısının sonunda kanalın Türkiye'deki haber dili politikalarını gözden geçireceğini ve ondan sonra yayına başlayacağını belirtse de El Cezire Türk hiçbir zaman antene çıkamamıştır. 3 Mayıs 2017 tarihi itibarıyla kanaldan yapılan açıklamaya göre "Al Jazeera Media Network'ün ... yürütmüş olduğu iş gücü optimizasyonunun bir parçası olarak" Al Jazeera Türk Digital, faaliyetlerini sonlandırmıştır. Arap Baharında halk protestolarını haberleştirerek dünya çapında üne kavuşmuş, bu ününü koruyabilmek için de uluslararası yayıncılık standartlarına bağlı kalmak zorunda hisseden bir medya kuruluşu, AKP iktidarı için pek de kabul edilebilir bir olgu değildir. Nitekim Arap Baharının zirvesinde ve henüz hazırlık aşamasındayken bir Amerikan dergisinde "tamamen özerk bir Türkçe ha-

12 1993 Yılında Erol Aksoy'un kurduğu Cine5'e 2004'te el konulmuş ve daha sonra satışa çıkarılmıştır.

ber kanalı” olarak tanıtılan Al Jazeera Türk, kurumun İngilizce yayınlarından sonraki “en cesur proje” olarak değerlendirilmiştir (Ungerleider, 2011). Büyük umutlarla başlatılan projenin akamete uğraması, cesaretin sınırlarını işaret etmektedir.

Sansür düzenlemeleri

AKP Hükümeti; mevcut medyanın büyük çoğunluğunu ele geçirmesine ve sulh ceza mahkemeleri, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) gibi kamu kurumları aracılığıyla dizginsiz bir kontrol gücü elde etmesine rağmen tam anlamıyla rıza üretememekte, uyguladığı politikalar her an başka bir toplumsal rahatsızlığın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yeni ya da muhtemel açıkları kaydedip onlara karşı doğrudan politik ya da hukuki müdahalenin yollarını döşeyen iktidarın en önemli faaliyet alanı da, aktif ya da pasif rıza üretimi alanı olarak toplumsal iletişimidir. İktidar; son birkaç yılda gerçekleştirdiği sansür düzenlemeleri ile ifade alanını yerel İslami motiflerin küresel muhafazakârlıkla sarmalandığı yoğun bir müdahaleyle yönetmeye çalışmaktadır. Sadece bir fikir edinmek için şu sayılara bakmak yeterlidir: Aralık 2022 itibarı ile 712,558 + Alan Adı, 150,000 + URL, 55,500 + Tweet erişime kapatılmıştır (IFD, 2023). RTÜK’ün son faaliyet raporuna göre kurum 2022’de Halk TV başta olmak üzere Tele 1, Fox, KRT gibi kanallara 71 milyon 251 bin 796 TL ceza kesmiş, 2 bin 264 yaptırım, 143 yayın yasağı kararı almıştır. (Sağkal, 2023; Görgülü, 2022). 14 Mayıs 2023 tarihinde ilk turu yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce bu ve benzeri uygulamalarda kullanılacak “yasama araçları” tamamlanmıştır.

1 Ağustos 2019’da yürürlüğe giren “Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik”, yayın frekansları üzerinden gerçekleştirilen görsel-ışitsel yayıncılığa hasredilmiş bir yasayı, internet gibi daha geniş özgürlüklerin tanımlandığı bir alana teşmil etmiştir. Bu düzenleme RTÜK’e internette radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti vermek isteyenlere on yıllık ücretli yayın lisansı verme ve gerekirse iptal etme yetkisi tanımaktadır. Yani bugüne kadar geçerli frekanslardan ve uydudan radyo-televizyon yayını

yapmak isteyenlere yönelik lisans zorunluluğu, bağlı olarak 6112 sayılı yayıncılık yasasının bütün koşulları internet yayıncılarına da dayatılmaktadır.

Yaklaşık üç yıl sonra seçimlere yaklaşırken RTÜK, 9 Şubat 2022 tarihinde yaptığı toplantıda, radyo-televizyon yayıncılığı yapmadıkları bariz olan DW ve VOA'nın lisans başvurusunda bulunmalarını kararlaştırmıştır (Hacaloğlu, 2022). Bu kuruluşların denetimi reddetmeleri üzerine 1 Temmuz 2022 tarihinde DW Türkçe ve Amerika'nın Sesi'nin Türkiye'den erişimi Ankara Sulh Ceza Hâkimliği tarafından engellenmiştir (Euronews, 2022). Henüz bu kararla ilgili olarak yapılan Anayasa Mahkemesi başvurusu değerlendirilmemişken, 28 Ağustos 2023'te Ankara 9. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararıyla VOA Türkçe'ye erişim bir kez daha engellenmiştir (İÖD, 28.8.2023). Engeli bir biçimde aşmanın teknik yolları vardır ama bir haber kanalına erişimin engellenmesi, herkesin VPN gibi araçlara aşına olmayışı nedeniyle, internet hukuku ve ifade özgürlüğü konusunda uzman Prof. Yaman Akdeniz'in altını çizdiği gibi tam bir sansür mekanizması olarak işlemektedir.

2020 Temmuz ayına kadar mevzuatımızda içeriğin yayından çıkartılması yoktu. Uygulamada biz bunu tekil haberler için görüyorduk. Mesela VOA Türkçe web sitesinde yer almış bir haber için ya da Diken, BBC Türkçe veya diğer haber sitelerinde yer alan haberler için bu uygulamanın yapıldığını görüyoruz. Bir haber sitesinin bütünü için bir karar aslında verilmiyor. VOA Türkçe web sitesinde yıllardır yapılan binlerce içerik yer almakta iken bunların yayından çıkarılması demek aslında haber sitesinin kapatılması anlamına gelecektir. Dolayısıyla aslında sansür anlamına gelecek, tabi anayasa tarafından korunan ifade ve basın özgürlüğüne aykırılık teşkil edecektir (Hacaloğlu, 2023).

22 Temmuz 2020 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkındaki Kanun'da yapılan değişiklikler de hem yerli hem de yabancı ülke medyalarını baskı

altına almaya yönelik ek önlemler getirmiştir. Özellikle yasaya eklenen ek 29. Madde, yurtdışı kaynaklı “sosyal ağ sağlayıcı”lara Türkiye’de şube açma, temsilci atama ve Türkiye yasalarına uygun yayıncılık yapma zorunluluğunun yanısıra yüksek meblağlı cezalar tanımlamıştır. Yasanın uygulanmasında birkaç aşama sayılmıştır:

1. *Yükümlülüklerini yerine getirmeyen sosyal ağ sağlayıcılarına 10 milyon lira idari para cezası uygulanacak.*
2. *Bu cezanın tebliğinden itibaren 30 gün içinde de yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde sosyal ağ sağlayıcıya, bu defa 30 milyon lira idari para cezası kesilecek.*
3. *İkinci kez verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren 30 gün içinde bu yükümlülük de yerine getirilmezse reklam verilmesi yasaklanacak.*
4. *Reklam yasağı kararından itibaren 3 ay içinde yükümlülükler yerine getirilmezse internet trafiği bant genişliği % 50 daraltılacak.*
5. *Yükümlülüğe uymamakta ısrar eden sosyal ağ sağlayıcının internet trafiği bant genişliği yüzde 90 daraltılacak (BBC Türkçe, 2020).*

Nitekim Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı 4 Kasım 2020 tarihinde Türkiye’de temsilcilik açmayan Facebook, Instagram, Periscope, TikTok, YouTube ve Twitter’a 10’ar milyon TL ceza kesildiğini duyurmuştur. Cezaların işe yaradığı görülmektedir. Ekim 2022 itibarı ile Türkiye’de temsilcilik açmayan sosyal medya şirketi kalmamış görünmektedir (TRT, 26.10.2022). En son Twitter, cumhurbaşkanlığı seçimlerinden hemen önce Türkiye’deki içeriğe erişimi kısıtlama talebine uyduğunu açıklamıştır. (Akdeniz, 2023) Yeni düzenlemeyle, sade yurttaşın ihtiyacına hizmet etmek üzere kurgulanmış “unutulma hakkı” da güç sahibi seçkinlerin çıkarları için seferber edilmektedir. (Sayın, 2020).

*...son yıllarda, giderek artan bir şekilde, bireylerin unutulma hakkına atıfla, geçmişlerinde kendi iradeleriyle veya üçüncü kişilerin neden olduğu bir olay nedeniyle haklarında yapılan haber veya yayınlanan içeriklerden dolayı gelecekle-
rinin olumsuz bir şekilde etkilenmemesini talep ettikleri ve*

bu taleplerin sıklıkla sulh ceza hâkimlikleri tarafından 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi kapsamında kişilik hakları ihlali olarak değerlendirildiği ve erişimin engellenmesi ve haber ve içeriklerin yayından kaldırılmasına karar verdikleri görülmüş ve tespit edilmiştir. (Akdeniz, 2023)

“Dezenformasyon” ve “yalan haber” yayınlamayı suç haline getiren 18 Ekim 2022 tarihli ve 7418 sayılı *Basın Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, ilkin Haziran 2022’de tasarı olarak meclise getirilmiş ama daha sonra geri çekilmiş, 2023 seçimlerine kısa zaman kala haliyle endişe kaynağı olmuştusa da Ekim ayında değiştirilmeksizin genel kurula sunulmuştur (Dokuz8Haber, 2022). 13 Ekim 2022’de kabul edilen yasanın en çok tartışılan 29. Maddesi şöyledir: “Sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayan kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.” Söz konusu saik neye göre belirlenecektir? Gerçeğe aykırılığı somut olarak ortaya koyabilecek merci, demokratik basın organları iken iktidarı rahatsız edecek her türlü bilginin/haberin devlet/hükümet tarafından denetlenmesi en basitinden Anayasaya aykırı değil midir? Bu ve buna benzer sorular yasanın gerçekten dezenformasyonla mücadele maksadıyla mı, sansürün dozunu arttırmak niyetiyle mi gündeme getirilip yasalaştırıldığına dair kuşku derinleştirmiştir.

Yasa henüz çıkmamışken, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı çatısı altında, adeta yasanın kolluk gücü gibi çalışacak olan bir “Dezenformasyonla Mücadele Merkezi” kurulduğu bildirilmiştir (CİB, 2022). Her gün şu ya da bu mecrada ortaya çıkan haber ya da yorumlara karşı “acil müdahale aracı” görevi gören bu merkezin geleneksel idare hukuku mevzuatında yeri bulunmamaktadır, yani merkez alenen hukuk dışıdır (bkz. TGS, 2022).

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve Cumhuriyet tarihinin en büyük felaketlerinden biri olan depremde, en acil ve pratik önlem olarak ordu birliklerini harekete geçirmek yerine, toplumda uzun zamandır zaten birikmiş olan öfkeyi nasıl

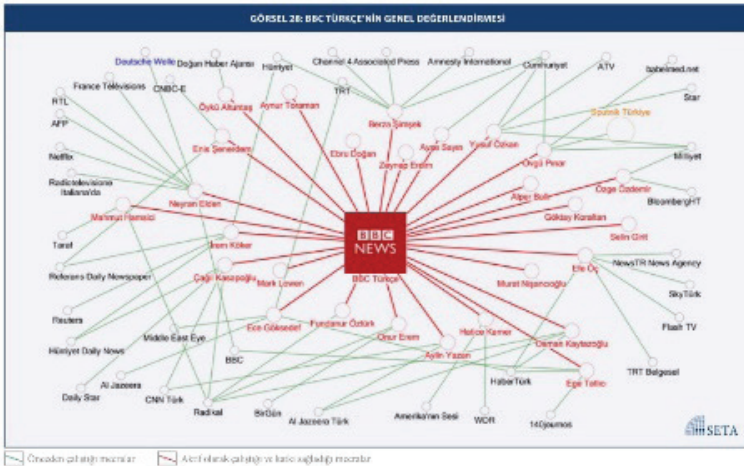
bastıracaklarını hesap etmişlerdir¹³. 8 Şubat'ta hiçbir siyasi ya da sosyal gereklilik olmamasına rağmen bölgede olağanüstü hal ilan edilmiş, iletişim / medya ise bu kararın merkezine yerleştirilmiştir (Cüzdan, 2023). “Dezenformasyonla Mücadele Merkezi” 12 Şubat-13 Mart tarihleri depremle ilgili 16 adet “dezenformasyon bülteni” yayınlamıştır.

Yabancı medya kuruluşlarının Türkiye faaliyetlerine sıklıkla düzen

Türkiye’de bütün kuşatma ve tasfiye çabalarına rağmen görece kontrol dışı kalan aktörler, Türkiye’de faaliyet gösteren BBC, Deutsche Welle (DW), Amerika’nın Sesi (VOA), Euronews, Netflix, Twitter, Facebook, Youtube, vb. gibi yurtdışı kökenli liberal medya kuruluşlarıdır.

AKP’nin düşünce kuruluşu Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı’nın (SETA) 2019 yazında çıkardığı Uluslararası Medya Kuruluşlarının Türkiye Uzantıları başlıklı rapor, Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı medya kuruluşlarını, “muhalif medyanın en önemli bileşeni” (Arka Kapak) olarak etiketlemektedir. Raporun amacı şu sözlerle açıklanmaktadır: “yabancı basının Türkçe servisleri aracılığıyla Türkiye’nin global alanda nasıl resmedildiğini ve bu medya organlarının Türkiye algısı üzerinde nasıl bir siyasi iklimin etkili olduğunu anlama” (SETA, 2019: 7). Ancak SETA’nın raporunda, yabancı medya kuruluşlarını ve muhalif medyada yer alan habercileri, geçerli herhangi bir kanıt sunmaksızın damgalama ya da andıçlama dışında bir hedef görülememektedir. Bu kuruluşlarda çalışan muhalif gazetecilerin twitlerini suç delili gibi sunan rapor, haliyle büyük bir tartışma yaratmıştır.

13 Askerin acilen deprem bölgesinde yaygın şekilde görevlendirilmemesi konusunda, eski TSK personelinin görüşleri için örneğin bkz. Erdem, 2023 ve Şahin, 2023. Askerlerin ve diğer kolluk güçlerinin müdahalede gecikmelerine ilişkin daha içeriden değerlendirmelerin yer aldığı bir kaynak için bkz. Şardan, 2023.

SETA, 2019: 50

İslamcı-Otoriter-Neoliberal rejime karşı demokratik iletişim mümkün mü?

Genel anlamda neoliberal birikim rejimini hayata geçirmek üzere gerçekleştirilen 12 Eylül darbesi, kademeli olarak aksak da olsa bir “medya” piyasasına yol vermiştir. Bu piyasa, geleneksel ve yeni yetme medya gruplarının omuz verdiği, Türkiye kapitalizminin tarihinde daha önce görülmemiş bir ideolojik seferberlikle serpilip büyümüştür (Tekeli, 1984). Sürecin bazı önemli sonuçları; “devletin küçültülmesi” adı altında kamusal hizmet anlayışının tasfiyesi, çalışan sınıflara yönelik düşmanlık, özel olarak Kürt halkına yönelik inkâr ve imha politikalarının sessizlik suikastına kurban edilmesi, vb. yine yaygın iletişim kampanyalarıyla mümkün hale gelmiştir. Bu koşullarda gerçek anlamda alternatif bir medyanın var olabilmesi hem fiziken hem de kültürel-ideolojik düzeyde, çok zordu. Öte tarafta bütün olumsuz koşullara rağmen enikonu profesyonel normları benimsemeye çalışan büyük medya holdingleri, asgari ölçüde de olsa yerel hukuka ve uluslararası piyasanın gereklerine uyma zorunluluğu hissediyordu. AKP’nin kurucu kadroları o günlerde, yani henüz iktidarda değilken, örneğin elektronik yayıncılığı kamusal hiz-

met olarak görüyor ve yayıncılık yasaasının büyük sermaye yanlısı maddelerine ya da medyada tekelleşmeye karşı çıkıyorlardı. Önceki dönemin medya sistemi; patronların, devletin ve küresel piyasanın sınırlılıkları içerisinde hareket ediyor ve temelde tüketimcilikle örölü bir orta sınıf ideolojisini salgılıyorsa da, hukuk devletinin genel anlamda kabul gördüğü, medya profesyonellerinin kısmen söz hakkı olduğı, enikonu kurumsallaşmış bir yapı özelliğı gösteriyordu. Kısacası kurallar, bir kişinin arzusuna göre bugünden yarına aniden değıştirilememekteydi.

2002'de aynı medyanın desteğıyle iktidara taşınan AKP, kademeli olarak bütün medya manzarasını değıştirmiştir. Dakik olmak gerekirse 2007'den itibaren büyük medya şirketlerinin AKP iktidarının kontrolüne geçmesi, geride kurumsal gazeteciliğe yer bırakmadığı gibi, bu yapının dışında hareket etmeye çalışan mecraları ekonomik ve sosyal olarak daha da güçsüzleştirmiştir. Meselenin ekonomik boyutu ve medya/iletişim özgürlüğüne yönelik topyekün saldırılar geniş ölçekte belirleyici de olsa, alternatif/muhalif cephede de öznel sorunlar/açmazlar söz konusudur. Yani her şey iktidarın ya da sistemin dayattığı nesnel sınırlılıklara bağılı değildir. Alternatif/muhalif medyanın kendi iç çelişkilerini ve sınırlılıklarını genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Ekonomik yetersizlik, yüksek kalibreli medya profesyonellerinin istihdamına fazla olanak vermemektedir ama sınırlı da olsa alternatif iddiasındaki kuruluşlarda çalışmaya başlayan bu tür profesyonellerin iyi değılendirildiğı de söylenemez.
- Medya çalışanlarının sendikal özgürlükten yararlanabildiğı muhalif ya da alternatif mecralar oldukça sınırlıdır.
- İktidarın doğrudan kontrolünde olmayan küçük çaplı medya girişimlerinin standart gazetecilik ya da medya normlarının işler kılınmasında da sorunları mevcuttur. Çok az profesyonelin sınırlı üretimlerine dayanan bu girişimler çoğunlukla Anadolu Ajansı ile birlikte iktidara bağılı medyanın dolaşıma sunduğı içeriklere bağımlıdır. Kendi gündemini oluşturmakta ve takip etmekte bile zorlanırken iktidarın dayattığı gündemlerin hızına

yetişmek zorunda hissetmesi, ironik biçimde bu grupların hâkim söylemi yeniden üretmesine yol açabilmektedir.

- Haberin kaynağına bağımlı bir söylem olması, onu yapısal olarak yanlı kılan bir özelliktir. Dolayısıyla söz konusu kuruluşlar, Cumhurbaşkanı ya da milletvekilleri gibi iktidar mensuplarını eleştirel tonlarla bile olsa alıntılanarak güçlünün sesini yükseltebilmektedirler. Haber kaynaklarını çeşitlendirmek, işlenen konuları derinleştirmek ve muktedirin sözünü alternatif bir dille çerçevelemek, bu mecraların çoğunda pek rastlanmayan çabalarıdır.
- Çoğunluğu bir siyasi partinin desteğine bağımlı olan muhalif olma iddiasındaki mecralar, bu bağımlılık yüzünden de alternatif bir düşünce ve söylem evreni yaratmakta yetersiz kalabilmektedir.
- Bu mecralar, gerek web gerekse sosyal medya üzerinden daha fazla kullanıcıyı çekmek ve reklam almak amacıyla çok önemli olayları haberleştirmenin zorluklarıyla başa çıkamamakta, sansasyonel konulara ve başlıklara bel bağlamaktadır.
- Alternatif girişimlerin “bağımsız ve patronsuz” ya da “demokratik ve çok sesli bir yayıncılık anlayışına sahip” olduğunu iddia edenlerin (ör.bkz. Bakar, 2023), karşılaştırmalı bir perspektiften, hakim medya sistemini ve geniş halk kesimlerinin neden bu medyaya yöneldiklerini yeterince araştırmadıkları söylenebilir.

Yukarıdaki iddialara maddi bir temel sağılamak ve bundan sonraki çalışmalar için veri üretmek üzere bu aşamada, iktidara şu ya da bu biçimde alternatif görünen, görece etkin bazı alternatif medya oluşumlarının sahiplik yapılarına ve son dönemde yaşadıkları sorunlara kısaca göz atmakta yarar var.

Anka Ajansı ve Güneşim Medya

1950’de kurulan Ankara Ajansı’nın devamı olarak 1972 yılında Gazeteci Altan Öymen’in Gül Önet, Sevgi Soysal ve Ali Polat’la birlikte yeniden yayın hayatına başlayan Anka ajansı atlattığı pek çok badirenin ardından 2018’de iflas ederek kapan-

mıştır. İflasın ardından ajansın isim hakkını satın alan Turha Haber Ajansı 2019'da bu hakkı gazeteci Serdar Akinan'a devretmiş görünmektedir. Akinan, Adnan Bulut'la birlikte yazdıkları *Mazbata* adlı kitapta olayı şu sözlerle açıklamaktadır:

ANKA Haber Ajansı iflas etmişti. Alacaklılar kapıya dizilmiş ve mahkeme şirketin tasfiyesine karar vermişti. Ticari varlığı sona eren ANKA'nın aktiflerinde sadece isim hakkı vardı ve mahkeme borçların ödenmesi için bu isim hakkını açık artırma ile satışa çıkarmıştı. Turha Haber Ajansı ve Medya Hizmetleri AŞ. ise bu isim hakkını açık artırmada satın almıştı. Turha'nın sahibi Özhan Emiroğlu, bizim ajans ihtiyacımızı duyunca bize bu isim hakkını devretti. KRT'nin sahibi olan Güneşim Medya AŞ. artık ANKA'nın isim hakkına sahipti. (Akinan ve Bulut, 2019'dan akt. Atay, 2022)

Turha'nın unvanı değiştirilerek Anka Ajansı olarak tescillenen kuruluş (TSG, 11.10.2019), 2019 yerel seçimi sürecinde CHP'nin desteğiyle yeniden faaliyete geçmiştir. CHP milletvekili Tuncay Özkan'la ilişkilendirilen Anka Ajansı'nın resmi sahibi, bünyesinde ajansla birlikte Kültür Radyo ve Televizyon Yayıncılığı AŞ (KRT TV) ile İkinci Yüzyıl Gazetecilik'in bulunduğu Güneşim Medya Yayıncılık AŞ.'dir. Ergenekon davasında tutuklanarak cezaevine konulan Tuncay Özkan, tahliye olduğu 2014'te Karadeniz Radyo ve Televizyon Yayıncılığı AŞ unvanı ile yerel yayıncılık yapan bir kanalın unvanındaki "Karadeniz"i "Kültür" ile değiştirerek CHP saflarında yayıncılığa devam etmiştir. AKP medyasında kanalın, CHP'li belediyelerin sağladığı finansmanla satın alındığı iddiaları yer almış, Özkan'ın avukatları iddiaları yalanlamıştır. (*Yeni Şafak*, 9.5.2021).

CHP'nin bir süredir AKP iktidarının karartmalarına mukabil kendi sesini duyurabilmek için KRT gibi medya kuruluşlarına uydu kirası, Digiturk ücreti, vb. için finansman sağladığı doğrudur. Bu konuyla ilgili olarak hukuki sorunlar çıksa da yapılanların hukuka aykırı olmadığı belirtilmektedir. Bir siyasi partinin mali desteğiyle yayıncılık yapmanın medya kurumunun taraf-

sızlığına/bağımsızlığına gölge düşüreceği kuşkusuzdur ancak bu verili koşullarda hayli hassas bir konu olduğu gibi bu yazının sınırları dışında kalmaktadır. Kanımızca mesele hukuk ve medya etiğinin çok ötesinde, ekonomi politiğin terimleriyle, analitik olarak ortaya konularak tartışılmalıdır. Böylesi bir tartışmayı hakkıyla yürütebileceğimiz ne siyasi, kültürel bir ortama ne de medya kurumlarına sahibiz. Burada çerçevesini çizmeye çalıştığımız en önemli mesele de büyük ölçüde budur.

Cumhuriyet

Neredeyse Türkiye Cumhuriyeti ile yaşıt, onunla bütünleşmiş bir ideolojik eğilimi temsil eden Cumhuriyet Gazetesi, AKP iktidarı döneminde hem yönetsel hem de ideolojik bakımdan önemli değişimler geçirmiştir. 10 Şubat 2015'te göreve başlayan Can Dündar yönetiminde Cumhuriyet;¹⁴ çok sayıda popüler gazeteci ve yazara kucak açarak, özellikle Kürt sorununda demokratik çözümü gündemine almasıyla sola daha fazla yaklaşmıştır. Dündar, 29 Mayıs 2015 tarihinde yayınladığı MİT'in Suriye'ye yasadışı silah taşınması haberi nedeniyle Haber Müdürü Erdem Gül'le birlikte tutuklanıp yargılanmıştır.

Başta Alev Coşkun olmak üzere gazetenin Kemalist eğilimi temsilcileri, Can Dündar'ın baş editörlüğe getirildiği 2 Nisan 2013 tarihli vakıf seçimlerine itiraz etmiş, birkaç kez reddedilen başvuru, 15 Temmuz darbe girişiminden sonraki bir tarihte hukuka aykırı şekilde kabul edilmiştir. (*Cumhuriyet*, 4 Ekim 2016). Bu iddianın yanısıra "terör" suçlamasıyla 31 Ekim 2016 sabahı gazetenin yayın ve yönetim kadrolarına yönelik bir siyasi operasyon başlatılmıştır. Akın Atalay, Kadri Gürsel, Ahmet Şık, Musa Kart, Aydın Engin'le birlikte toplam on iki gazeteci tutuklanmıştır. (Akın, 2017)

Bu tarihten sonra gazete, geleneksel merkez-sol konumuna dönmüş ama gazetede ki çalkantı dinmemiştir. Vakıf yönetimini iktidarın desteğiyle ele geçiren ekip, Temmuz 2021'de gazete ça-

14 Can Dündar, Cumhuriyet Vakfı Yönetim Kurulu'nun 9 Şubat 2015 tarihinde genel yayın yönetmenliği teklif edildiğini belirtmiştir. <http://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/can-dundar/cumhuriyet-210487>

İşanlarını sendika üyeliğinden istifa ettirmek için uğraşmıştır. Bu çabalar tam anlamıyla başarılı olmayınca sendika üyesi 8 kişi işten atılmış, bunun üzerine gazetenin genel yayın yönetmeni Aykut Küçükkkaya istifa etmiştir. İki yıl kadar sonra basına röportaj veren Küçükkkaya, gazetenin artık iktidarı rahatsız edebilecek herhangi bir tutumdan uzak durduğunu belirtmektedir:

Basın İlan Kurumu tarafından durmadan cezalandırıldık biz. Çünkü manşetlerimiz AKP iktidarını, Saray'ı, Erdoğan'ı rahatsız ediyordu. Ama okurlarımız bize sahip çıktı. Siz son bir buçuk yılda Basın İlan Kurumu'nun Cumhuriyet'e ceza verdiğini gördünüz mü? Biz yüzlerce gün Basın İlan'dan ceza yerken, son bir buçuk yılda Saray'ı rahatsız etmeyen, iktidarı rahatsız etmeyen, Erdoğan'ı rahatsız etmeyen tuhaf bir gazetecilik yapıyorlar. (Medyaradar, 5.9.2023)

Cumhuriyet'te yaşanan son olay, gazetenin editörünün işten çıkarılmasıyla sonuçlanan, "para karşılığında manipülatif haber yapmak"la ilişkilidir. Bazı gazete çalışanlarının, piyasada tekelleşmeyi önlemeyi hedefleyen e-ticaret yasasına karşı haber yapılması için Trendyol adlı e-ticaret şirketinden 500 bin TL aldıkları ortaya çıkmıştır. Daha önce iktidarı yanına alarak gazeteye siyasi operasyon yapılmasına yol veren, eski CHP milletvekili Alev Coşkun ve çevresindekiler olayı örtbas etmek üzere meseleyi başka türlü çözmek isteyen çalışanlarını gazeteden uzaklaştırmıştır. (Bildirici, 2023).¹⁵ 5 Eylül 2023 tarihinde yayımlanan röportajda, uzaklaştırılanlarla ilgili olarak Aykut Küçükkkaya'nın söyledikleri, etik ya da ideolojik pozisyonların her özgül olayda yeniden değerlendirilmesi gerektiğini gösteren örneklerden biridir:

İşte o süreçte bugün 'etik kavga veriyoruz' diyen isimler Alev Coşkun'u destekleyerek kendilerine bağlı birimlerde çalışan Cumhuriyet çalışanlarını

15 <https://farukbildirici.com/para-karsiligi-haber-in-oykusu-ve-cumhuriyet-e-sorular/> (Erişim tarihi: 16/10/2023)

sendikadan istifa ettirdiler. (...) Alev Coşkun, Işık Kansu, Barış Doster, Tuncay Mollaveisoğlu, Mustafa Büyüksipahi, Birol Başaran, Turan Karakaş... Bunlar (Karakaş hariç) sendikasızlaştırma operasyonunda Alev Coşkun'la hareket ettiler. (Medyaradar, 5.9.2023)

Gazeteci Candan Yıldız'ın verdiği bilgilere göre Cumhuriyet Vakfının hukuk işlerinden sorumlu Avukat Turan Karakaş'ın dilekçesiyle başlayan hukuki süreç henüz tamamlanmamıştır. (Yıldız, 2023)

Cumhuriyet'te e-ticaret kanunu ile ilgili tutum değişikliğini gösteren haberler. Bildirici, 2023

Bütün dikkatli ve işbirlikçi çabalara rağmen Cumhuriyet Gazetesi iktidarın hedefi olmaktan kurtulamamaktadır. Bir yazısı yüzünden 2020'de 6 ay cezaevinde kalan Cumhuriyet yazarlarından Barış Pehlivan hakkındaki denetimli serbestlik kararı başka bir yazısı gerekçe gösterilerek bozulmuş ve 2023'te gazeteci beşinci kez cezaevine girmek zorunda kalmıştır. (BBC Türkçe, 16.8.2023)

HalkTV

CHP'ye yakın internet televizyonu Halk TV, 2004 yılında CHP eski saymanlarından Mahmut Yıldız'ın yakını olan Akif Korkmaz, Mehmet Çiftçi, İsmail Göçer, Bedir Ay ve Ziyaettin Taşkın tarafından "Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık AŞ" unvanı ile kurulmuştur (TSG, 16.6.2004). 5 Mayıs 2014 tarihinde şirket, kurucular tarafından CHP Milletvekili Deniz Baykal'a devredilmiş (TSG, 8.5.2014)¹⁶, 2020'de ise Cafer Mahiroğlu adlı işadamına satılmıştır. Baykal'ın vefatı üzerine "geçici ve bedelsiz olarak parti hizmetinde kullanmak üzere bedelsiz ve güvене dayalı olarak" Deniz Baykal'a verdiklerini ifade eden kurucular, şirketi başka bir alıcıya satış yoluyla devreden Baykal'ın varislerine ve Halk TV'nin yeni sahiplerine dava açmıştır (Seçkin, 2023). Kanal hâlihazırda Mahiroğlu'nun akrabaları olan Süleyman Özen, Armağan Küçük, Mediha Burumoğlu yönetiminde görünmektedir.

2023 Seçimlerinden bir süre sonra CHP'nin Halk TV ile sözleşmesini feshettiğini duyurması, parti içinde başlayan sert mücadeleye bir başka boyut katmış, kamuoyunda da medyanın bağımsızlığı tartışmasını ateşlemiştir. Kanalin editörü, tek taraflı feshedilen sözleşmenin, "CHP'nin grup başkanvekillerinin, parti sözcüsünün ve grup toplantılarının yayını, o yayınlar için lojistik teminini, ayrıca reklamları" kapsadığını belirtmiştir (Bildirici, 2023).¹⁷

CHP'nin kanalla ilişkisindeki ilk kriz bu değildir. 2011'de genel başkanlık koltuğuna oturan Kemal Kılıçdaroğlu, Halk TV ile mali ve siyasi ilişkisini koparmıştır. O sırada OdaTV kurucusu Soner Yalçın'ın bir televizyon kanalı kurmak istediği (Eğin, 2011), kanalin kendisine satılması için Deniz Baykal'la görüştüğü ancak Baykal'ın, bu talebin gerisinde yeni CHP yönetiminin kendisini tasfiye etme çabası olduğunu düşünerek reddettiği iddia edilmiştir. (Ilıcak, 2011)

16 Ticaret Sicili Gazetesi'ndeki kayıtlara göre Rasim Gökalp Göncü, Sinan Sönmez, Ayşegül Bolat Peker, Mehmet Erkılıç, Ali Can Erkılıç isimli kişiler bütün hisselerini Baykal'a devretmişlerdir.

17 <https://farukbildirici.com/chp-ve-halk-tv-anlasmasindaki-etik-ihlaller/> (Erişim tarihi: 16/10/2023).

Sözcü

1985 Yılında çıkarmaya başladığı gazetesinin adıyla anılan “Gölge Adam” Ertuğrul Akbay, Doğan Grubuna ait *Gözcü* gazetesinin 2007 yılında kapanmasından sonra onun isim hakkını alarak adını *Sözcü* olarak değiştirmiş, birtakım ulusalcı yazarları bünyesine katarak sansasyonel içeriğiyle de tirajını artırmıştır. Gazete tirajı, önemsenen bir şey olmaktan uzun süre önce çıkmıştır ama bir zamanlar öyle değildi. *Sözcü*'nün 2013'te yaptığı bir araştırmaya göre gazete, fiilen *Posta* ve *Hürriyet*'in ardından Türkiye'nin en çok okunan 3. gazetesi haline gelmiştir.

Sözcü 11 Nisan 2013¹⁸

18 *Sözcü*'nün yüksek tirajında, bu örnekte de görülen milliyetçi/şoven ve sansasyonel üslup etkili olmuştur

OLMASI GEREKEN SATIŞ RAKAMLARI					
AÇIKLANAN SATIŞ RAKAMI	BAYI SATIŞI	ABONE SATIŞI	SPONSOR SATIŞI	BEDAVA DAĞITIM	
ZAMAN	1.095.776	19.074	1.076.702	?	?
POSTA	441.551	414.711	5.840	21.000	Yok
Hürriyet	387.165	360.663	6.106	20.396	Yok
Şahin	319.186	?	?	?	90-100 bin*
SÖZCÜ	287.313	287.313	Yok	Yok	Yok
HAZİR	200.487	?	?	?	45-55 bin*
Türkiye	180.749	9.320	171.429	?	?
Milliyet	176.161	?	?	?	80-90 bin*
STAR	135.346	?	?	?	90-100 bin*
YAVAN	133.217	?	?	?	70-85 bin*
Akşam	105.545	?	?	?	15-20 bin*
AKSAM	105.149	?	?	?	60-65 bin*
BUĞAY	102.690	?	?	?	70-80 bin*
Yeni Şafak	102.399	?	?	?	70-80 bin*
GÜNEŞ	101.973	?	?	?	20-25 bin*

* Bu rakamların bayi satışında olmadığı tespit edildi. Abone satışı mı, sponsor satışı mı, yoksa bedava dağıtım mı olup olmadığı bilinmiyor.

Sözcü 28 Mayıs 2013¹⁹

Sözcü 30 Nisan 2016²⁰

2015 darbe girişiminin ardından iktidarın medyaya yönelik olarak başlattığı yoğun saldırıdan gazete de payını almış, 2017 yılında sahibi Burak Akbay ve gazete çalışanları “FETÖ” bağlantılı sayılarak enikonu demokratik bir hukuk devletinde mümkün olmayacak suçlamaların bulunduğu bir iddianamenin konusu haline gelmiştir. (Yeni Şafak, 13.1.2020). Davanın on birinci duruşmasında gazetenin yazarları Emin Çölaşan ve Necati Doğru’ya 3 yıl 6 ay, İzmir muhabiri Gökmen Ulu’ya 2 yıl 1 ay, internet sitesi Yayın Yönetmeni Mustafa Çetin’e 3 yıl 4 ay, muhasebe elemanı Yonca Yücekaleli’ye 2 yıl 1 ay, internet sitesi koordinatörü Yücel Arı’ya 2 yıl 1 ay ve Genel Yayın Yönetmeni Metin Yılmaz’a da

- 19 Sözcü. 2013. İşte çok sattığını söyleyen gazetelerin gerçek satışları. 28 Mayıs. <https://www.sozcu.com.tr/2013/gundem/iste-cok-sattigini-soyleyen-gazetelerin-gercek-satislari-301536/>
- 20 Sözcü gazetesi AKP hükümetine muhalif bir yayın politikası izlerken, sıklıkla tirajlarda şeffaflık gibi modern gazetecilik normlarını hatırlatmıştır. T24. 2016. Sözcü: Sabah gazetesi 80-90 binlik tirajını şişirerek 300 bin gösteriyor! 30 Nisan. <https://t24.com.tr/haber/sozcuden-sabaha-tiraj-denetimi-icin-heyet-olusturulunsun-basina-da-sarayin-atadigi-ekip-getirilsin.338433>

3 yıl 4 ay hapis cezası verilmiş, gazetenin sahibi Burak Akbay hakkında verilen yakalama kararı ise kaldırılmıştır (Euronews, 27.12.2009).

2019'da internet üzerinden yayına başlayan Sözcü, 1995 yılında Sivas'lı işadamı Kadir Kuruçay'ın kurduğu, kentlin ilk özel televizyonlarından SRT'yle anlaşarak lisanslı yayıncı olma girişiminde bulunmuştur²¹. 2020'nin başlarında, kanalın bağlı bulunduğu Mega Ajans ve Reklamcılık Ticaret A.Ş.'de tek pay sahibi olarak, Sözcü'nün sahibi olan Burak Akbay kaydedilmiştir (TSG, 27.2.2020). RTÜK bir buçuk yıl boyunca kanalın logosuna onay vermemiş, ancak 7 Temmuz 2021 tarihinde Sözcü kuruma karşı açtığı davayı kazanmıştır. Nihayet 14 Temmuz 2021'de SZC TV logosuyla Türksat'tan test yayınına geçen kanal, 1 Mart 2023'te yayına başlamıştır.

2020 sonlarında çıkan bir haber, gazetenin İsviçre merkezli bir şirkete devredildiğini ortaya çıkarmıştır (*Medya Koridoru*, 2020). Gerçekten de *Sözcü*'nün bağlı bulunduğu Estetik Yayıncılık AŞ Yönetim Kurulu, 15 Ocak 2019 tarihinde aldığı kararla şirket temsilcisi olarak Mustafa Asım Akgül'ü, şirkette tek pay sahibi olarak da İsviçre'nin Bern kentindeki bir adreste görünen Beme Media AG'yi belirlemiştir (TSG, 22.3.2019). Beme Media AG ile ilişkili olarak adı geçen Zachary Brannon Boyd, Uluslararası Araştırmacı Gazetecilik Konsorsiyumunun (*International Consortium of Investigative Journalists / ICIJ*) offshore yolsuzlukları veri tabanında, Malta merkezli *Brascus Technologies Ltd.* şirketinde sekreter olarak kayıtlıdır (ICIJ, 2023).

Diğer muhalif haber mecraları

Otoriterlik derinleştikçe, *Birgün* ve *Evrensel* gibi küçük gazeteler ile internet üzerinden haber/içerik yayınlayan *Diken*, *T24*, *Medyascope*, *Duvar*, *Mezopotamya Ajansı*²², *Kısa Dalga*, *Bianet*,

21 Kanal 30 Nisan 2021 tarihinde YouTube'tan da yayın yapmaya başlamıştır.

22 Kürt siyasi hareketiyle yükselen özgür basın geleneğinin devamı olan *Mezopotamya Ajansı* burada ele alacağımız diğer mecralardan oldukça farklı bir yapı ve kimliğe sahiptir. Esasen bir dava gazeteciliği (*advocacy journalism*) özelliği gösteren ajans, sürekli olarak erişime engellenmekte; çalışanları, gözetim, tutuklama ve ev baskınlarıyla karşı karşıya kalmaktadır.

vd gibi alternatif/muhalif mecraların işi daha da zorlaşmaktadır. Basılı yayınlar, en önemli gelir kaynağı olan resmi ilanlardan mahrum bırakılmaktadır. Kürt medyasında çalışanlar için 1990'lardan bu yana süren, Türk gazeteciler için ise Ergenekon davalarından itibaren yoğunlaşan uzun gözaltı, tutukluluk ve hapis neredeyse olağan hale gelmiştir²³. Dolayısıyla çok sınırlı bir bütçe ve kadroyla çalışan bu mecralar, bir yandan günlük olayları haberleştirip yorumlayarak cazip içerik üretmeye çabalarlarken, diğer yandan kriminalleştirilmemek için sürekli tetikte olmak zorundadırlar.

Bir yandan iktidarın topyekûn saldırılarına karşı mücadele eden muhalif ve bağımsız medya girişimleri büyük ölçüde standart gazetecilik için gereken kurumsal niteliklere sahip değildirler. Haber gibi büyük sermaye gerektiren ve emek-yoğun bir metanın üretiminde nesnel düzlemdeki sınırlar, söz konusu girişimlerin öznel sınırlarıyla birleştiğinde alternatif arayan yurttaşlar tatmin edici hizmetlerden mahrum kalmaktadır. Kanımızca öznel sınırlılık büyük ölçüde anaakımdan kavrayış, gündem ve söylem olarak kopamamakla ilişkilidir. Ozan Aşık'ın yaptığı araştırmanın sonuçları bu kanıyı güçlendirmektedir: "Türkiye'deki bağımsız medya, 'aşağıdan' veya ana akıma alternatif bir haber perspektifi sunmuyor; ana akım gazeteciliğin yerini almayı ve kendisini anaakım içinde güvenilir, tanınan bir haber mecrası olarak kabul ettirmeyi amaçlıyor." (Aşık, 2023)

OdaTV ve muhalif medyanın damgalanması

Türkiye'de iletişim ortamı, uzun zamandır resmen Fahrettin Altun'un komuta ettiği iktidar aparatları tarafından kontrol edilmektedir. Kontrolün bir tarafında sansür, engelleme, yasaklama, vb. varken diğer tarafta muhalif görüşlere yönelik damgalama, etkisizleştirme ve itibarsızlaştırma faaliyetleri yer almaktadır. İktidarın muhalif medyaya yönelik saldırılarına, kendisini muhalif olarak sunan *OdaTV* gibi sansasyonel haber mecraları da katkıda bulunmaktadır. 21 Temmuz 2021 tarihli haberinde *OdaTV*

23 Son dönemde *Tele1*'in sahibi gazeteci Merdan Yanardağ, yine antidemokratik yollarla cezaevine gönderilmiş, kanalın yayınları RTÜK tarafından geçici olarak durdurulmuştur.

Türkiye’de muhalif mecraların yurtdışı kaynaklı vakıflardan finansmanına odaklanmış, bu kısa haber hızla iktidar medyasının da temel konusu haline gelmiştir. *OdaTV*, başta Ruşen Çakır’ın kurduğu *Medyascope* adlı haber sitesi olmak üzere Türkiye’deki bazı medya ve sivil toplum kuruluşlarına Amerika Birleşik Devletleri merkezli bir vakıf olan Chrest Foundation’un hibe niteliğinde yüzbinlerce dolar fon sağladığını belirtmektedir. (*OdaTV*, 21.7.2021; *BBC Türkçe*, 2021)²⁴

AKP’nin iktidara geldiği 2003 yılında Cüneyt Özdemir ve Soner Yalçın tarafından 50 milyar lira sermaye ile kurulan *OdaTV*’nin kısa tarihi, Türkiye siyasetinin bazı kodlarını çözmekte anahtar işlevi görmektedir. 1 Eylül 2008 tarihinde Özdemir şirketten ayrılmıştır (TSG, 5 Eylül 2008) 21 Temmuz 2021 tarihli sicile göre, tek ortaklı bir limited şirket olarak kaydedilen şirkette tek karar sahibi Yalçındır. 1980’li yıllarda cunta rejimine ve ardından Özal Hükümetlerine karşı radikal ölçüde muhalif ve enikonu ses getiren 2000’e *Doğru* dergisinde çalışan bazı gazetecilerin katıldığı *OdaTV*, popüler kitap ve köşe yazarı Soner Yalçın’ın damgasını vurduğu bir yer olmuştur zamanla. Yalçın, 2011’de Gülen Cemaatinin emniyet ve adliyedeki mensupları tarafından yürütülen ve AKP kurmaylarının da destek verdiği Ergenekon operasyonları sırasında tutuklanarak iki yıl cezaevinde kalmıştır. Gülen cemaatinin tasfiye edildiği yakın zamanlara kadar *OdaTV*, bu tasfiyelerde AKP iktidarını desteklerken başta Kürtler olmak üzere azınlıklar ya da dezavantajlı gruplara karşı banal bir nefret söyleminin sözcüsü haline gelmiştir²⁵. Son olarak, CHP’nin *Halk TV*’yle sözleşmesini iptal ettiğini duyurması üzerine, anonim bir trol hesabından yapılan “ifşayı” araç olarak kullanan *OdaTV*, Barış Pehlivan ve Barış Terkoğlu gibi eski kadrolarının “CHP’den para aldığı” yazmıştır. 21 Şubat 2021 tarihli yazısında *Cumhuriyet* gazetesine uğurladığı Pehlivan ve Terkoğlu hakkında birkaç yıl sonra karalayıcı haberlere

24 Türk medyasında bu tür “kullanışlı haberler” zamanı geldiğinde tekrar tekrar tedavüle sokulmaktadır. Nitekim *OdaTV*’nin muhalif medyayı mahkûm etmeye yönelik bu ifşası yaklaşık sekiz ay sonra AKP medyasınca güncellenerek yeniden manşete çekilmiştir (*Takvim*. 24.3.2022).

25 5 Mart 2020 tarihinde erişime kapatılan odatv.com internet adresi, bu tarihten sonra isim değiştirilerek faaliyetlerine devam etmiştir.

imza atan OdaTV kurucusu, doğruluğu teyit edilmemiş, bilgi kaynağı olarak kullanılmayacak trol malzemelerini her gün bu türden sayısız örneğe yer veren havuz medyası gibi kara propaganda için kullanabilmektedir. (OdaTV, 24.7.2023; Gerçek Gündem, 24.7.2023)

<https://twitter.com/medyaadami/status/1475838313638600707?s=20>

Hâkim medya dışında öne çıkan bazı haber mecraları²⁶

İsimler	Üretim alanları	Unvanlar, Ticaret Sicili	Öne çıkan isimler	Finansman kaynakları ²⁷
Anka Ajansı	Ajans haberi, Online haber, TV	Ankahaber Ajans ve Medya Hizmetleri 437630 Güneşim Medya Yayıncılık AŞ ²⁸ 410865	Tuncay Özkan, Ali Fırat Atabaş	AŞ faaliyetleri Abonelik
Artı Gerçek	Online haber, TV	Arti Media GmbH	Ali D. Topuz, Celal Başlangıç	Şirket faaliyetleri, Bağış
Bianet	Online haber, Kitap	IPS İletişim Vakfı	Nadire Mater	İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı
Birgün	Gazete, Online haber	Birgün Yayıncılık ve İletişim Ticaret A.Ş. 571873-0	İbrahim Aydın	AŞ faaliyetleri Satış, Reklam, Bağış
Cumhuriyet	Gazete, Kitap, Online haber	Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık AŞ 290070-0 ²⁹	Alev Coşkun	AŞ faaliyetleri, Satış, Reklam
Diken	Online haber	Keskin Kalem Yayıncılık ve Tic. AŞ 890622	Harun Simavi ³⁰ , Erdal Güven	AŞ faaliyetleri

26 Türk medyasında sahiplik ve kontrol konusunda veri sağlamak her zaman güçtür. Açık kaynaklardan yararlanarak hazırladığım tabloda hata, kusur ya da herhangi bir sorun olduğunu düşünüyorsanız lütfen benimle iletişim kurun: gulserendipity@yahoo.com

27 Basın İlan Kurumu tarafından hukuksuzca dağıtılan, Evrensel gibi alternatif sol yayın organlarının tamamen mahrum bırakıldığı resmi ilan ve reklamlar, her mecraya için sürekli güncellenmek durumunda olduğundan bu sütuna dâhil edilmemiştir.

28 1 Ağustos 2017 tarihinde Ali Fırat Atabaş tarafından kurulan Güneşim Medya Yayıncılık AŞ (TSG, 4.8.2017) 2021'de KRT'yi, ardından Anka Ajansı'nı münferiden temsile yetkili kılınmıştır. Tüzel kişi adına hareket edecek temsilci ise Ali Fırat Atabaş'tır. (TSG, 8.11.2021; TSG, 14.10.2022)

29 2023'te Şirketin, bağlı ortaklardan Çağ Pazarlama Gazete Dergi Kitap Basın ve Yayın AŞ ile birleştiği kaydedilmiştir. (TSG, 6.1.2023)

30 2013'te Haldun Simavi'nin torunu Harun Simavi ile gazeteci Erdal Güven tarafından kurulmuştur (TSG, 22.11.2023)

Duvar	Online gazete	And Gazetecilik Yayıncılık Sanayi ve Tic. AŞ 34148-5	Vedat Zencir	AŞ faaliyetleri, Destek fonları
Evrensel	Gazete, Dergi, Online haber	Bülten Basın Yayın Reklamcılık Ticaret Ltd. Şti. 697492-0	Fatih Polat, Kürşat Yılmaz	AŞ faaliyetleri Satış, Reklam, Bağış
Flash Haber	TV	Göktuğ Multimedya Yayıncılık AŞ 372557-5	Özge ve Eser Göktuğ, Cüneyt Akman	AŞ faaliyetleri, Reklam
Gerçek Gündem	Online haber	7B Medya Görsel Sanatlar Film Reklam Yapım Ve Pazarlama Ticaret AŞ 191253-5	Cenk Ünal Erzen	AŞ faaliyetleri, Reklam
Halk TV	TV, Online haber, Kitap	Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık AŞ 257770-5	Cafer Mahiroğlu	AŞ faaliyetleri, Reklam
KRT	TV	Kültür Radyo ve Televizyon Yayıncılığı AŞ 745755-0 Güneşim Medya Yayıncılık AŞ	Tuncay Özkan, Ali Fırat Atabaş	AŞ faaliyetleri, Reklam
Medyascope	Online haber	Scope Medya Ticaret ve Pazarlama AŞ 23262-5	Ruşen Çakır	AŞ faaliyetleri, Destek fonları
Mezopotamya A.				
Milli Gazete	Gazete, TV	Yeni Neşriyat A.Ş. 116241-0 TV5	Ömer Yüksel Özek	AŞ faaliyetleri, Reklam
OdaTV	Online haber	Proje-ct Prodüksiyon İletişim Tanıtım Danışmanlık Halkla İlişkiler AŞ 509318-456900	Soner Yalçın	AŞ faaliyetleri, Reklam
Oksijen	Gazete	Haftalık Yayıncılık AŞ	Zafer Mutlu	AŞ faaliyetleri, Satış, Reklam
Sol haber				

Sözcü	Gazete (Sözcü, Korkusuz), TV (SZC), Online haber	Beme Media AG Estetik Yayın AŞ 303525-0 Mega Ajans ve Reklamcılık Tic. A.Ş. 240544-5	Zachary Brannon Boyd, Burak Akbay	AŞ faaliyetleri, Satış, Reklam
T24	Online haber	Tempo24 Basın Yayın Prodüksiyon AŞ 701933-0	Doğan Akın	AŞ faaliyetleri, Reklam
Telet	TV, Kitap	ABC Radyo, Televizyon ve Dijital Yayıncılık AŞ 707-5	Merdan Yanardağ	AŞ faaliyetleri, Reklam
Yeni Çağ	Gazete, Online haber	Yeniçağ Gazetecilik Ve Matbaacılık AŞ 627688-0	Ahmet Çelik, Kemal Çelik	AŞ faaliyetleri, Satış, Reklam,

Web performanslarına göre Türkiye'deki lider haber mecraları (Temmuz 2023)

Online haber sitesi	Sıra	Aylık ziyaretçi sayısı
Hürriyet	12	130.8M
Sabah	13	93.2M
Milliyet	15	96.1M
Sözcü	16	99.6M
Mynet ³¹	18	96.0M

Kaynak: Similarweb.com'dan araştırmacı tarafından derlenmiştir. M: Milyon

Web performanslarına göre muhalif haber mecraları (Temmuz 2023)

Online haber sitesi	Sıra	Aylık ziyaretçi sayısı
Sözcü	16	38.2M
Yeni Çağ	20	19.3M
Cumhuriyet	37	20.4M
Gerçek Gündem	63	7.2M
OdaTV	73	7.9M
Duvar	93	6.5M
T24	96	5.9M
Halk TV	103	5.9M
Birgün	114	5.7M
Tele1	190	2.1M
Diken	223	3.2M
Milli Gazete	307	2.5M

31 1999'da kurulan mynet.com, klasik bir haber sitesi olmayıp, haberin yanı sıra oyun, magazin, spor gibi çeşitli konularda popüler Türkçe içerik hizmeti sunan bir internet portalıdır.

Artı Gerçek	374	14M
Sol haber	N/A	14M
Oksijen	400	984.5K
Evrensel	862	1.2M
KRT TV	1600	111.2K
Medyascope	1700	497.8K
Bianet	2500	487.8K
Anka Ajansı	5300	118.4K
Mezopotamya Ajansı	12200	60.3K
Flash Haber	52400	171K

Kaynak: Similarweb.com'dan araştırmacı tarafından derlenmiştir.
M: Milyon, K: Bin

Yabancı içerik platformları

Buraya kadar daha çok yurttaşların ülke ve dünya olayları hakkında doğru, yeterli, güvenilir bilgi edinmelerinin önündeki engellerden ve olanaklardan söz ettik. Ancak özellikle genç nüfusun bilgi kaynağı olan sosyal medya ve diğer içerik platformları geleneksel bilgi kaynaklarından çok daha fazla işlev üstlenmiş görünmektedir. Bu alanın iyi bir haritasının ve geniş kapsamlı bilimsel çalışmaların yokluğuna rağmen erişebildiğimiz açık kaynaklar yine de ipuçları sunmaktadır.

Türkiye'de faaliyette olan yabancı dijital içerik platformları

İsim	Pazara Giriş	Sahipler
Amazon Prime Video	2020	Jeff Bezos
Bein connect	2017	Tamim bin Hamad es-Sani
Disney+	2022	Walt Disney
Netflix	2016	Reed Hastings, Marc Randolph
Youtube Premium	2014	Google

Türkiye’den de erişilebilen, “internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti veren” yabancı içerik platformları Netflix, Amazon Prime, Hulu, Deezer, Apple TV Plus, HBO, Prime Video, Disney Plus, Spotify gibi küresel medya şirketleridir. Son yasal düzenlemelerle birlikte iktidar, bu kurumlara hem içerik hem de finans konusunda doğrudan denetim getirmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz 2019 tarihli yönetmelikle birlikte internet üzerinden yayın yapan yerli ya da yabancı bütün kuruluşlar, RTÜK’ten lisans almadan hizmet verememektedir. İnternette yayın yapan kuruluşlar; radyo için 10 bin TL, televizyon yayını için 100 bin TL ve internet üzerinden isteğe bağlı yayın hizmeti yayını için de 100 bin TL lisans ücreti ödemek zorundadır. Yıllık gelirlerinin binde beşini RTÜK’e aktarmaları gereken internet yayıncıları, “yayın iletim” için de yılda 100 bin TL ödemek ve uygunsuz bulunan içeriklerini yayın programından çıkarmak durumundadır.

2023 itibarı ile dünya çapında 238 milyon abonesi bulunan Netflix (BBC Türkçe, 2023) Türkiye’de de geniş bir izlerlikle yaratmıştır. 2020 itibarı ile platformun Türkiye’de 1,7 milyon abonesi varken bu sayı 2023’ün üçüncü ayında 2,6 milyon olarak kaydedilmiştir. (Flixpatrol, 2023). Netflix, iktidarın gayriahlaki ya da milli çıkarlara aykırı olarak gördüğü içeriklerin kaldırılması yönünde taleplere karşı çıkmamakta, yayın öncesinde dahi müdahaleye açık hale gelmiştir. Netflix’e yönelik ilk yaptırım, platformda yayınlanan *Designated Survivor* dizisinin 15 Temmuz darbe girişimine yer verilen 2. sezon 7. Bölümünün katalogdan çıkartılmasıdır (Grater, 2020). Ay Yapım tarafından Netflix için çekilen *Aşk 101* adlı dizide eşcinsel olarak kurgulanan Osman karakteri, RTÜK’ün müdahalesi sonucunda heteroseksüel erkek olarak değiştirilmiştir (Şimşek ve Öç, 2020; *Susma24*, 2020).

2022’de Netflix’e rakip olarak Türkiye’de de faaliyete başlayan ve Haziran 2023 itibarı ile 50 bin abonesi bulunan Disney Plus da (Flixpatrol, 2023) kısa zamanda hedef haline getirilmiştir. İddiaya göre Ermeni lobisinin talebi üzerine, Türkiye Cumhuriyetinin 100. Kuruluş yıldönümü vesilesiyle çektiği Atatürk dizisini yayından kaldırma kararı (*Yeniçağ*, 1.7.2023), hem iktidara muhalif milliyetçi Kemalist kesimlerin hem de iktidar çevrele-

rinin yoğun tepkisiyle karşılaşmıştır. Amerikan Ulusal Ermeni Komitesi'nin (ANCA) Atatürk dizisi ile ilgili sosyal medya paylaşımını ilk olarak 1 Temmuz 2023'te muhalif milliyetçi kesimin temsilcilerinden Yeni Çağ gazetesi gündeme getirmiş ve 2 Temmuz'da bütün yerli programları kaldıracağını duyuran Disney Plus'ın bu arada Atatürk dizisini de yayınlamama kararını bu paylaşımlarla ilişkilendirmiştir. Kararın duyulmasının ardından sosyal medyada Disney Plus'ı boykot paylaşımları yapılırken, AKP Milletvekili Hüseyin Yayman, bağımsız kurulların yetki alanında olmasına rağmen "lisans iptali", bant daraltma ve reklam yasağı gibi sansür tehditlerinde bulunmuştur (A Haber, 3.8.2023). RTÜK Başkanı Ebubekir Şahin de sosyal medya hesabından "Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün en önemli toplumsal değer olduğunu" belirterek olay hakkında inceleme başlattıklarını duyurmuştur (Euronews, 2.8.2023). Disney Plus, geniş ve ayrıntılı bir açıklama yapmamış ancak diziyi 29 Ekim 2023 tarihinde Türkiye'de sahibi olduğu Fox TV'den yayınlayacaklarını belirtmiştir.

Yeni Çağ, 2.8.2023

Yeni Çağ gazetesi, olayın gündemden düşmeye yüz tuttuğu bir tarihte, Disney'in mali sorunlarına vurgu yaparak, ilk haberrinde herhangi bir kanıt sunmaksızın ürettiği Ermeni lobisi tezini zayıflatan bir haber yayınlamıştır. Habere göre dünya çapında milyonlarca abone kaybeden Disney, "Atatürk'ün gazabına" uğramıştır! (Yeni Çağ, 10.8.2023).

Yerli dijital içerik platformları

Türkiye’de alternatif içeriklere yer verebilecek yerli “yeni nesil içerik platformları” da gerek devletin sıkı denetimi, gerek platform şirketlerinin ticari motivasyonları ve bağlı olarak erişimin belli gelir gruplarıyla sınırlı olması nedeniyle ifade özgürlüğü ve kamusal hizmet açısından parlak görünmemektedir. Özerklik ve ifade özgürlüğü konusunda umut veren bazı girişimler kısa süre sonra hükümetle sorunsuz ilişki kurabilecek yerli ya da yabancı şirketlere satılmaktadır. 2019’da Beyn Danışmanlık bünyesinde kurulan yeni nesil video içerik platformu Gain böyle bir örnektir. Büyük bir boya şirketinin varisi olan Gözde Akpınar, şirketi 2019’da bir Japon boya firmasına satarak (Demiral, 2021) internet üzerinden özgün içerik yayınlayan Gain Medya’yı kurmuştur. Yayın akışını liberal içeriklerle ve NTV’nin eski yöneticisi Cem Aydın, Mîrgün Cabas, Duygu Demirdağ gibi muhalif bilinen habercilerle kurgulayan platform kısa sürede sınırlı da olsa sadık bir izleyici kitlesi yaratmıştır. Ancak Cumhurbaşkanlığı seçimleri sürecinde hâkim medyanın aksine ağırlıklı olarak muhalefete yer veren Gain Medyanın, Haziran 2023’te RAMS inşaat grubuna satıldığı açıklanmıştır (*Cumhuriyet*, 1.6.2023; Akbaş, 2023).³² Satışla birlikte Cabas ve Demirdağ gibi ekran yüzleri platforma veda etmiş, yeniden oluşturulan yönetim kuruluna pek çok bakımdan ilginç kişiler getirilmiştir: Milliyetçi görüşleriyle bilinen Babala TV’nin sahibi Oğuzhan Uğur, akademisyen Deniz Ülke Arıboğan, AKP Ankara İl yönetiminden netvizyon’un sahibi Cemalettin Kömürcü, Yahudi bir ailenin İstanbul’daki yaşamından kesitler sunan meşhur Kulüp dizisinin yaratıcısı Rânâ Denizer, Merkez Bankası eski başkan yardımcısı Erkan Kilimci, kripto para konusunda uzman girişimci avukat Kadir Kurtuluş, tarih araştırmacısı Behice Tezçakar Özdemir. (*Habertürk*, 19.7.2023).

32 Satışı takip eden günlerde platformun aylık ücreti 34,90 TL’den 99 TL’ye yükseltilmiştir. (İçözü, 2023)

Bazı ulusal dijital içerik platformları

İsim	Pazara Giriş	Sahipler
BluTV	2015	Doğan Holding ³³
Exxen	2021	Acun Ilıcalı
Gain	2019	RAM
Mubi	2007	Efe Çakarel
PuhuTV	2016	Doğuş Holding
Tabi	2023	TRT

Ne yapmalı?

Türkiye Cumhuriyeti yüzüncü kuruluş yılını idrak ederken, ülkenin içinde bulunduğu siyasi, iktisadi, kültürel koşullar tarih boyunca ufukta görülen/gösterilen demokratik rejimden çok uzaktır. Onunla başlamamışsa bile kadim Türk sağından devraldığı Sünni Müslümanlığa yaslanan otoriter muhafazakârlığı hat safhaya getiren AKP iktidarı, demokratik iletişimin vazgeçilmez bileşenlerinden özgür medyadan kalanları da tasfiye etmektedir. Bu koşullara karşı çıkararak alternatif bir iletişimi mümkün kılmaya çalışan girişimler, karşı karşıya olduğu baskılara güçlkle direnebilmekte ve hakiki bir alternatif yaratamamaktadır. Zayıflığın nesnel gerekçelerini değiştirmek, bir bütün olarak siyaset alanının görevidir ama burada sınırlandırıcı kimi öznel gerekçeler de söz konusudur ve bunlarla başa çıkmak bazı durumlarda diğerine nazaran daha mümkün olabilir. Kanımızca demokratik bir iletişim/medya anlayışıyla yola çıkan alternatif girişimler; hâkim medya ortamını ve günlük hayatında sadece bu ortamın havasını soluyan geniş halk kesimlerini dikkatle incelemeli, birtakım varsayımların ötesine giderek yaygın okur/izleyici araştırmaları yapmalı, politik olan ile özel olan arasındaki ilişkilerin kendi varlıklarını nasıl belirlediği üzerine yeterli bir düşünüm-sel faaliyet içine girmelidirler.

Demokrasiyi alenen tasfiye halindeki bir sisteme karşı mücadele sadece medya ile olmayacaktır, elbette. Ancak herhangi

bir demokrasi mücadelesinin demokratik medya olmaksızın gerçekleştirilebildiği de tarihte görülmemiştir. Dolayısıyla demokrasi medya/iletişim mücadelesi bugün genel anlamda politikleşmeli, bir ölçüde de akademikleşmelidir. İyi yapılandırılmış bilimsel araştırmaların yön vereceği bir iletişimsele dayanışma şebekesi; birbirini dışlamayan eşgüdümlü üretim ve dağıtım faaliyetlerini örgütleyebilir, bugüne ve bu topraklara özgülenmiş bir alternatif medyanın çalışma ilkelerini yeniden ortaya koyabilir ve böylelikle politik değişimin kaldıracağılarından biri olabilir, olmalıdır...

Kaynaklar

- A Haber. 2023. Disney'in skandal 'Atatürk' dizisi kararı Meclis'e taşınıyor! <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2023/08/03/disneyin-skandal-aturk-dizisi-karari-meclise-tasinior-ak-parti-hatay-milletvekili-huseyin-yayman-acikladi-en-sert-yaptirimlar-uygulanacak>
- Adaklı, Gülseren. 2017. Türkiye'de halkın ve gazetecilerin kamusal bilgiye erişimi: Tehlikeli teşebbüsler. *Bianet*. 10 Şubat. <https://bianet.org/bianet/bianet/183486-turkiye-de-halkin-ve-gazetecilerin-kamusal-bilgiye-erisimi-tehlikeli-tesebbusler>
- Adaklı, Gülseren. 2020. Türkiye'de alternatif muhalif gazeteciliğin bazı esaslı sorunları üzerine. *Etik Gazetecilik*. <https://etikgazetecilik.org/blog/alternatif-muhaliif-gazeteciligin-sorunlari-uzerine/> (erişim tarihi: 13.9.2022)
- Akbaş, Yusuf. 2023. Yerli dijital içerik platformu GAIN, Rams Türkiye'ye satıldı. 25 Nisan. *Donanım Haber*. <https://www.donanimhaber.com/yerli-icerik-platfomu-gain-rams-turkiye-ye-satildi--162984>
- Akdeniz, Yaman ve Güven, Ozan (2023). *Engelliweb 2022. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Gölgesinde Anayasa Mahkemesi. İfade Özgürlüğü Derneği*.
- Akdeniz, Yaman. 2022. *Hafızamız Siliniyor. İnternet Sansürlerinin Unutulma Hakkı Boyutu*. Sansürün 50 Tonu – 1. İfade Özgürlüğü Derneği. https://ifade.org.tr/reports/UnutulmamaHakki_2021.pdf
- Akdeniz, Yaman. 2023. Elon Musk is playing a risky game with the Turkish Government. *Slate*. 18 Mayıs, <https://slate.com/technology/2023/05/turkey-elections-twitter-free-speech.html>
- Akın, Doğan. 2017. "Gazeteci" Alev Coşkun, "Fethullahçı" Cumhuriyet'e karşı! T24. , 28 Eylül. <https://t24.com.tr/yazarlar/dogan-akin/gazeteci-alev-coskun-fethullahci-cumhuriyete-karsi,18167>
- Akinan, Serdar ve Adnan Bulut. 2019. *Mazbata: Türkiye'yi Sarsan 84 Günün Hikâyesi*. İstanbul: Halk Kitabevi.
- Altaylı, Fatih. 2021. O görüntüyü yayına kim verdi. *Habertürk*. 22 Temmuz. <https://www.haberturk.com/yazarlar/fatih-altayli-1001/3140688-o-goruntuyu-yayina-kim-verdi>
- Aşık, Ozan. 2023. Divergence or Convergence between Mainstream and Independent Journalism in Turkey? The Coverage of Operation Peace Spring. Joe F. Khalil vd. (derl.). *Media Policy in the MENA* içinde. s. 205-218. Wiley&Sons
- Atay, Erdem. 2022. CHP'nin Anadolu Ajansı: ANKA (1)... 31 Ekim. <https://www.veryansintv.com/yazar/erdem-atay/kose-yazisi/chpnin-anadolu-ajansi-anka-1-hollywood-bile-boyle-film-yapamaz/>
- Bakar, Hakan. 2023. *Alternatif Bir Yayıncılık Türü Olarak Kitleli Fonlamalı Gazetecilik: Türkiye'deki Örnekleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gazetecilik Anabilim Dalı. Antalya.

- BBC Türkçe. 2020. Facebook, Instagram, Periscope, TikTok, YouTube, Twitter: Türkiye’de temsilcilik açmayan sosyal medya platformlarına 10’ar milyon TL ceza kesildi. 4 Kasım. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54793535>
- BBC Türkçe. 2020. Netflix’in Cuties (Minnoşlar) adlı yapımı için RTÜK’ten ‘katalogdan çıkarılsın’ kararı. 3 Eylül. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54013149>
- BBC Türkçe. 2021. Gazeteci Ruşen Çakır’dan fon tartışmalarıyla ilgili açıklama: ‘Özgür gazetecilikle verdiğimiz rahatsızlık için özür dilemiyoruz’. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-57930434>
- BBC Türkçe. 2023. Gazeteci Barış Pehlivan beşinci kez hapse girdi. 16 Ağustos. <https://www.bbc.com/turkce/articles/czdv9vz1pjl0>
- BBC Türkçe. 2023. Netflix’in abone sayısı, şifre paylaşımının sona ermesiyle ‘şıçradı’. 20 Temmuz. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c4nlke-2gvmjo>
- Bianet. 2023. The Economist ‘yaklaşan diktatörlüğü’ kapağına taşıdı, Altun tepki gösterdi. 20 Ocak. <https://m.bianet.org/bianet/siyaset/273074-the-economist-yaklasan-diktatorlugu-kapagina-tasidi-altun-tepki-gosterdi>
- Bildircin, Mustafa. 2021. Her taşın altında ‘beşli çete’ var. Birgün. <https://web.archive.org/web/20210525080807/https://www.birgun.net/haber/her-tasin-altinda-besli-cete-var-345865>
- Bildirici Faruk, 2023. “Para karşılığı haber”in öyküsü ve Cumhuriyet’e sorular. Kişisel blog. 15 Haziran. <https://farukbildirici.com/para-karsiligi-haber-in-oykusu-ve-cumhuriyet-e-sorular/>
- Bildirici Faruk, 2023. CHP ve Halk TV anlaşmasındaki etik ihlaller. Kişisel blog. 25 Temmuz. <https://farukbildirici.com/chp-ve-halk-tv-anlasmadaki-etik-ihlaller/>
- Bildirici, Faruk, 2023. Erdoğan ve Kılıçdaroğlu’nun özel TV programları analizi. Kişisel blog. 14 Nisan. <https://farukbildirici.com/ozel-tv-programlari-analizi/>
- Bildirici, Faruk. 2021. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşurken uyuklaması haberdır. Kişisel blog. 24 Temmuz <https://farukbildirici.com/cumhurbaşkanı-erdogan-in-konusurken-uyuklamasi-haberdır/>
- Birgün. 2023. “Cumhurbaşkanına hakaret” ve “hükümeti aşağılama” suçlamasıyla geçen yıl tam 16 bin 753 kişi ceza mahkemelerinde hâkim karşısına çıkarıldı. 9 Nisan. <https://www.birgun.net/haber/cumhurbaşkanına-hakaret-davasi-2022de-rekor-kirdi-428199>
- Bruff, Ian. 2014. The Rise of Authoritarian Neoliberalism. *Rethinking Marxism: A Journal of Economics, Culture & Society*. 26, no. 1 (): 113–129
- CİB. 2022. İletişim Başkanlığı bünyesinde Dezenformasyonla Mücadele Merkezi oluşturuldu. 5 Ağustos. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/iletisim-baskanligi-bunyesinde-dezenformasyonla-mucadele-merkezi-olusturuldu>

- CNN Türk. 2017. Sabah ve ATV Çalık Grubu'na geçti. 14 Kasım. <https://www.cnnturk.com/2008/ekonomi/genel/04/22/sabah.ve.atv.calik.grubuna.gec5/451602.0/index.html>
- Cumhuriyet. 2022. Kayyum sonrası yayın hayatını sonlandırmıştı: Flash TV'nin sahibinden çok sert 'Flash Haber' çıkışı. 20 Nisan. <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/kayyum-sonrasi-yayin-hayatini-sonlandir-misti-flash-tvnin-sahibinden-cok-sert-flash-haber-cikisi-1927742>
- Cumhuriyet. 2015. Aydın Doğan'ın bu fotoğrafına 12 yıl altı aya kadar hapis istendi. 29 Temmuz. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/aydin-doganin-bu-fotografina-12-yil-alti-aya-kadar-hapis-istendi-333437>
- Cumhuriyet. 2015. Bahçeli: MİT TIR'ları AKP'nin elinde patlamıştır. 30 Mayıs. <https://web.archive.org/web/20220803104302/https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/bahceli-mit-tirlari-akpnin-elinde-patlamistir-288241>
- Cumhuriyet. 2016. Cumhuriyet teslim olmaz. 4 Ekim. <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/cumhuriyet-teslim-olmaz-609529>
- Cumhuriyet. 2023. BluTV ve Gain'den üyelik ücretlerine zam. 13 Ağustos. <https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/blutv-ve-gainden-uyelik-ucretlerine-zam-2108214>
- Cumhuriyet. 2023. GAİN Kurucusu Gözde Akpınar görevinden ayrıldı. 1 Haziran. <https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/gain-kurucusu-gozde-akpinar-gorevinden-ayrildi-2086763>
- Cüzdan, Vecihi. 2023. Kronoloji: 6 Şubat depremlerinin altıncı ayı. 6 Ağustos. *Bianet*. <https://bianet.org/bianet/toplum/282356-kronoloji-6-subat-depremlerinin-altinci-ayi>
- Çağlar, İsmail vd. 2019. *Uluslararası Medya Kuruluşlarının Türkiye Uzantıları*. SETA.
- Demiral, Elif Ergu. 2021. "Medya 10 yıldır aklımdaydı". *Oksijen*. 12 Mart. <https://gazeteoksijen.com/yazarlar/elif-ergu-demiral/medya-10-yildir-aklimdaydi-16615>
- Digital Age. 2020. Netflix Türkiye abone sayısı ve elde edilen gelir açıklandı. 17 Haziran. <https://web.archive.org/web/20200920003204/https://digitalage.com.tr/netflix-turkiye-abone-sayisi-ve-elde-edilen-gelir-aciklandi/>
- Dokuz8Haber. 2022. Uluslararası basın özgürlüğü grupları Türkiye'de meclise sunulan dezenformasyon yasa tasarısını kınadı. 6 Ekim. <https://www.dokuz8haber.net/uluslararasi-basin-ozgurlugu-gruplari-turkiye-de-meclise-sunulan-dezenformasyon-yasa-tasarisini-kinadi>
- Dragomir, Marius ve Astrid Söderström. 2022. *The State of State Media. A Global Analysis of the Editorial Independence of State Media Based on the State Media Matrix*. Media and Journalism Research Center.
- Dragomir, Marius. 2018. Control the money, control the media: How government uses funding to keep media in line. *Journalism*. Sayı:- 19(8). S. 1131-1148.
- Dündar, Can. 2015. Cumhuriyet. *Cumhuriyet*. 10 Şubat.

- Dünder, Can. 2016. Veda vakti. *Cumhuriyet*. 15 Ağustos.
- EğİN, Oray. 2011. İmha planı. Medya Nasıl Çökertilir. İstanbul: Destek Yayınları.
- Erdem, Kemal. 2023. Depremde 430 bin personele sahip TSK'dan yeterince faydalanılmıyor mu? Independent Türkçe. 7 Şubat. <https://www.indyrturk.com/node/608066/haber/depreme-430-bin-personele-sahip-tskdan-yeterince-faydalanilmiyor-mu>
- Ersoy, Varol. 2023. Muhalif seçmen siyasete küstü, izlenme oranları alarm veriyor. Medyadarad. 21 Ağustos. <https://www.medyadarad.com/muhalif-secmen-siyasete-kustu-izlenme-oranlari-alarm-veriyor-halk-tv-den-rekor-izleyici-kaybi-makale-2139320>
- Euronews. 2019. Sözcü gazetesi yazarları Emin Çölaşan ve Necati Doğru'ya 3 yıl 6 ay hapis cezası. 27 Aralık. <https://tr.euronews.com/2019/12/27/sozcu-gazetesi-yazarlar-emin-colasan-ve-necati-dogru-ya-3-y-1-6-ay-hapis-cezasi>
- Euronews. 2022. DW ve VOA'nın Türkçe yayınları neden engellendi, Türkiye'den nasıl erişebilirsiniz? 1 Temmuz. <https://tr.euronews.com/2022/07/01/dw-ve-voanin-turkce-yayinlari-neden-engellendi-turkiyeden-nasil-erisebilirsiniz>
- Euronews. 2023. Disney+'ın Atatürk dizisini iptal etmesine Türkiye'den tepki geldi. <https://tr.euronews.com/2023/08/02/disneyin-ataturk-dizisini-iptal-etmesine-turkiyeden-tepki-geldi>
- Evrensel. 2022. İnternet yayınlarına sansür yönetmeliği Resmi Gazete'de yayımlandı. 1 Ağustos. <https://www.evrensel.net/haber/384094/inter-net-yayinlarina-sansur-yonetmeligi-resmi-gazetede-yayimlandi>
- Flixpatrol. 2023. Top Streaming Services by Subscribers in Turkey. <https://flixpatrol.com/streaming-services/subscribers/turkey/> (erişim tarihi: 5 Ağustos 2023)
- Gerçek Gündem. 2023. Oda TV'nin tartışma yaratan haberine Barış Terkoğlu ve Barış Pehlivan'dan jet yanıt! 24 Temmuz. <https://www.gercekgundem.com/medya/oda-tvnnin-tartisma-yaratan-haberine-baris-terkoglu-ve-baris-pehlivandan-jet-yanit-430916>
- Göktaş, Kemal. 2023. ANKA Yönetim Kurulu Başkanı Atabaş, Kısa Dalga'nın sorularını yanıtladı. Söyleşi. 17 Mayıs. *Kısa Dalga*. https://kisadalga.net/haber/detay/anka-yonetim-kurulu-baskani-atabas-kisa-dalganın-sorularini-yanitladi-ne-yapiliyorsa-sandiga-gelinceye-kadar-yapiliyor_68666
- Görgülü, Eray. 2022. RTÜK, bir yıldaki 20,5 milyon TL'lik cezanın yüzde 75'ini, yedi kanala kesti. T24. 29 Aralık. <https://t24.com.tr/haber/rtuk-bir-yildaki-20-5-milyon-tl-lik-cezanin-yuzde-75-ini-7-kanala-kesti-konuralp-rtuk-un-ozgur-iradesi-kaybolmus-durumda,1081893>
- Grater, Tom. 2020. Netflix Pulls 'Designated Survivor' Episode In Turkey Following Government Censor Demand. *Deadline*. 30 Nisan. <https://deadline.com/2020/04/netflix-pulls-designated-survivor-episode-turkey-government-censor-demand-1202922281/>

- Guaaybess, Tourya. 2023. The Political Impact of Media Confluence. Joe F. Khalil vd. (derl.). *Media Policy in the MENA* içinde. s. 91-106. Wiley& Sons.
- Güven, Cevheri. 2022. Nuhun köpekleri: Beşli ifşa. *Kişisel Youtube Kanalı*. 11 Eylül. <https://www.youtube.com/watch?v=dB4QocbO-Lg> <https://twitter.com/cevheriguven/status/1568865265005494274?s=20&t=XsG-MNg-ttxscMO74-d8y6O>
- Habertürk. 2023. GAİN'in yeni yönetim kurulu oluşturuldu. 19 Temmuz. <https://www.haberturk.com/gain-in-yeni-yonetim-kurulu-olusturuldu-3608216-magazin>
- Hacaloğlu, Hilmi. 2022. RTÜK'ten VOA ve 2 Yayın Kuruluşuna 3 Günlük Süre. 9 Şubat. *VOA Türkçe*. <https://www.voaturkce.com/a/rtukten-voa-ve-2-yayin-kurulusuna-3-gunluk-sure/6434005.html>
- Hacaloğlu, Hilmi. 2023. "VOA Türkçe'ye erişim engeli kararı aslında sansür". *VOA Türkçe*. <https://d33vxfhewnqf4z.cloudfront.net/a/voa-turkce-erisim-engeli-karari-aslinda-sansur/7247909.html>
<https://www.medyafaresi.com/haber/kilicdaroglundun-ortagi-krt-dosyasinda-neler-var-neler-paralar-paralar/1013685>
- ICIJ. 2023. Malta corporate registry. *Paradise Papers*. <https://offshoreleaks.icij.org/nodes/56093460> (erişim tarihi: 4 Ağustos 2023)
- İlıcak, Nazlı. 2011. Halk TV'nin satışının ardındaki dolaplar. *Sabah*. 12 Mart. https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ilicak/2011/03/12/halk_tv_nin_satisinin_ardindaki_dolaplar
- İçözü, Tuğçe. 2023. BluTV ve Gain abonelik ücretlerine zam yaptı. *Webrazzi*. 14 Ağustos. <https://webrazzi.com/2023/08/14/blutv-ve-gain-zam/>
- İfade Özgürlüğü Derneği (İÖD). 2023. *EngelliWeb Raporu*. <https://ifade.org.tr/yayinlar/rapor-kitap-calismalari/> (erişim tarihi: 11.8.2023)
- Karabağ, Gülçin. 2020. Kılıçdaroğlu'nun "Beşli çete" dediği holdingler Cengiz, Limak, Kalyon, Kolin ve Makyol'un aldığı kamu ihaleleri. *Medyascope*. 14 Aralık. <https://web.archive.org/web/20201214192216/https://medyascope.tv/2020/12/14/kilicdaroglundun-besli-cete-dedigi-holdingler-cengiz-limak-kalyon-kolin-ve-makyolun-aldigi-kamu-ihaleleri/>
- Medya Koridoru*. 2020. Sözcü gazetesinin yeni sahibi hangi yabancı ortaklı şirket oldu? 18 Kasım. <https://www.medyakoridoru.com/koridor-ozel/medyakoridorundan-yilin-medya-bombasi-sozcü-gazetesinin-yeni-sahibi-hangi-yab-21986/>
- Mezopotamya Ajansı*. 2023. Seçim öncesi gazeteci, siyasetçi, hukukçu ve sanatçılara operasyon: Çok sayıda gözaltı. 25 Nisan. <https://mezopotamyaajansi35.com/tum-haberler/content/view/205884>
- Mezopotamya Ajansı*. 2023. DFG'den Ağustos raporu: Tutuklu gazeteci sayısı 59. 3 Eylül. <http://mezopotamyaajansi35.com/GUNCEL/content/view/217728?page=2>
- OdaTV*. 2021. Amerikan vakfı Türkiye'de hangi medyaya ne para verdi... Rekor 476 bin dolar ile Medyascope. 21 Temmuz. <https://www.odatv4>

[com/siyaset/amerikan-vakfi-turkiyede-hangi-medyaya-ne-para-verdi-21072115-217749](https://www.ozgurcuhaber.com/siyaset/amerikan-vakfi-turkiyede-hangi-medyaya-ne-para-verdi-21072115-217749)

- OdaTV. 2023. Türk Savunma Teşkilatı CHP'den para alan gazeteciler iddiasını ortaya attı. 24 Temmuz. <https://www.odatv4.com/guncel/turk-savunma-teskilati-chp-den-para-alan-gazeteciler-iddiasini-ortaya-atti-hepsine-actik-sorduk-kimler-sinirlendi-kimler-yanit-vermedi-kimler-kabul-etti--78165045>
- Oğur, Yıldırım. 2021. Bütün bunlar için Teksaslı bir aileyi suçlayabilir miyiz? Karar. 24 Temmuz. <https://www.karar.com/yazarlar/yildiray-ogur/bütün-bunlar-icin-teksasli-bir-aileyi-suclayabilir-miyiz-1590139>
- Öcal, Hakkı. 2023. The Economist: Outrageous claims without a single proof. 20 Ocak. *Daily Sabah*. <https://www.dailysabah.com/opinion/columns/the-economist-outrageous-claims-without-a-single-proof>
- RTÜK Haberler. 2020. RTÜK'ten Netflix'e Ceza. 3 Eylül. <https://www.rtuk.gov.tr/rtukten-netflix-e-istismar-cezasi/3041>
- Sabah. 2021. ABD'nin iktidar karşıtı kurumlara para desteğine tepki yağdı: Bu buz dağının görünen kısmı! 22 Temmuz. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/07/22/sabah-comtr-ozel-abdnin-iktidar-karsiti-kurumlara-para-destegine-tepki-yagdi-bu-buz-daginin-gorunen-kismi?-paging=2>
- Sağkal, Sarp. 2023. 'Son düşüncemiz yaptırım' demişti: RTÜK'ten rekor ceza. *Cumhuriyet*. 3 Nisan. <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/son-dusuncemiz-yaptirim-demisti-rtukten-rekor-ceza-2067496>
- Satmış, Doğan. 2021. Oktay Ekşi'nin anıları ve MİT'çi gazeteciler. 26 Kasım. <https://www.ngazete.com/oktay-eksinin-anilari-ve-mitci-gazeteciler-107374h.htm>
- Sayın, Ayşe. 2020. Sosyal medya düzenlemesi: Bugün yürürlüğe giren yeni yasa neleri kapsıyor, muhalefet ne diyor? BBC Türkçe. 22 Temmuz. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-53494816>
- Şahin, Hakan. 2023. 6 Şubat Depremi, TSK ve Askerî Sağlık Sistemi. 7 Şubat. *Politikayol*. <https://www.politikayol.com/6-subat-depremi-tsk-ve-askeri-saglik-sistemi/>
- Şardan, Tolga. 2023. Askerin deprem görevine çıkması neden gecikti, depremlerin merkezi Maraş'ta neden emniyet müdürü yoktu? T24. 24. Şubat. <https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sardan-buyutec/askerin-deprem-gorevine-cikmasi-neden-gecikti-depremlerin-merkezi-maras-ta-neden-emniyet-muduru-yoktu,38853>
- Seçkin, Müşerref. 2023. Aslı Baykal'a Şok Halk TV Davası: Emanete İhanet Etti. *Medya Faresi*. 5 Nisan. <https://www.medyafaresi.com/haber/asli-baykala-sok-halk-tv-davasi-emanete-ihanet-etti/1010713>
- Semercioğlu, Cengiz. 2012. Diplomatic and linguistic roadblocks keep Al Jazeera Turkish from airing. 8 Nisan. <https://web.archive.org/web/20121006155722/http://worldcrunch.com/source-partner/culture-society/diplomatic-and-linguistic-roadblocks-keep-al-jazeera-turkish-from-airing/c3s5043/#.ULEGg4fjQbR>

- Semercioğlu, Cengiz. 2012. El Cezire Türkiye, PKK'ya ne diyecek? Hürriyet. 30 Mart. <https://www.hurriyet.com.tr/el-cezire-turkiye-pkk-ya-ne-diyecek-20234565>
- Sezener, Semin. 2014. Ciner Grubu'nun kolları nerelere uzanıyor? *Diken*. 6 Şubat. <https://www.diken.com.tr/ciner-grubu-medya-disinda-hangi-alanlarda-faaliyet-gosteriyor/>
- Susma24. 2020. AKP'li Mahir Ünal'dan Aşk101 sansürü itirafı. 7 Temmuz. <https://susma24.com/akpli-mahir-unaldan-ask101-sansuru-itirafi/>
- Şimşek, Berza ve Öç, Efe. 2020. Aşk 101 Osman: RTÜK yetkilisine göre Netflix ile görüşmeler sonucu karakter değiştirildi. *BBC Türkçe*. 9 Temmuz. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-53354391>
- T24. Cumhuriyet Vakfı'ndan Cumhuriyet gazetesi yönetimine suç duyurusu: Çikolata kutusunda gelen paralar karşılığında kasıtlı haberler yapıldı! <https://t24.com.tr/haber/cumhuriyet-vakfi-ndan-cumhuriyet-gazetesi-yonetimine-suc-duyurusu-cikolata-kutusunda-gelen-paralar-karsiliginda-kasitli-haberler-yapildi,1114205>
- Takvim. 2022. Para ABD'den kirli algı operasyonları tetikçi medyadan! 24 Mart. <https://www.takvim.com.tr/guncel/2022/03/24/para-abd-den-kirli-almi-operasyonlari-tetikci-medyan-guncel-fon-listesi-yayinlandi-kknin-bagimsiz-dedigi-medyascope-listede>
- Tekeli, İlhan. 1984. Sunuş. *Türkiye'de ve Dünyada Yaşanan Ekonomik Bunalım*, İ. Tekeli vd. der. Ankara: Yurt. 7-28.
- Terkçoğlu, Barış. 2019. Flash TV'nin karartılmasının sırrı. *Cumhuriyet*. 7 Mart. <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/baris-terkoglu/flash-tv-nin-karartilmasinin-sirri-1281383>
- TGS. 2022. Dezenformasyonla Mücadele Merkezi hakkında bilgi istiyoruz. 24 Ekim. <https://tgs.org.tr/dezenformasyonla-mucadele-merkezi-hak-kinda-bilgi/>
- TGS. 2023. İstinaf da kabul etti: Hürriyet'te yetki TGS'nin! 14 Haziran. <https://tgs.org.tr/istinaf-da-kabul-etti-hurriyette-yetki-tgsnin/>
- The Economist*. 2023. Turkey could be on the brink of dictatorship. President Erdogan could tip his country over the edge. 19 Ocak. <https://www.economist.com/leaders/2023/01/19/turkey-could-be-on-the-brink-of-dictatorship>
- TRT Haber. 2020. Sosyal medya devleri Türkiye temsilcilerini atadı. 26 Ekim. <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/sosyal-medya-devleri-turkiye-temsilcilerini-atadi-566084.html>
- Türkden, Ferdi. 2022. İletişim Başkanlığı bünyesinde Dezenformasyonla Mücadele Merkezi oluşturuldu. *Anadolu Ajansı*. 5 Ağustos. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/iletisim-baskanligi-bunyesinde-dezenformasyonla-mucadele-merkezi-olusturuldu/2654072>
- Ungerleider, Neal. 2011. Al Jazeera, Stymied in U.S., Launching Turkish-Only Channel. *FastCompany*. 9 Şubat. <https://www.fastcompany.com/1725643/al-jazeera-stymied-us-launching-turkish-only-channel>

- Ünker, Pelin. 2017a. Sülale boyu off-shore... Paradise Papers'tan Binali Yıldırım ve oğulları çıktı. *Cumhuriyet*. 5 Kasım. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sulale-boyu-off-shore-paradise-paperstan-binali-yildirim-ve-ogullari-cikti-860396>
- Yeni Çağ. 2023. Disney 3 ayda 11,7 milyon abone kaybetti. Atatürk'ün gazabı Disney'i vurdu. 10 Ağustos. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/disney-3-ayda-117-milyon-abone-kaybetti-ataturkun-gazabi-695426h.htm>
- Yeni Çağ. 2023. Disney Plus Türk yapımlarını platformdan kaldırdı. 2 Temmuz. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/disney-plus-turk-yapimlari-platformdan-kaldirdi-682272h.htm>
- Yeni Çağ. 2023. Disney'de Atatürk skandalı. Ermeni diasporasının baskısıyla Atatürk dizisini yayınlamayacaklar. 28 Temmuz. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/disneyde-ataturk-skandal-ermeni-diasporasinin-baskisiyla-ataturk-dizisini-691024h.htm>
- Yeni Çağ. 2023. Ermeni lobisi Atatürk'e karşı harekete geçti. Disney'e skandal sözlerle çağrı yaptı. 1 Temmuz. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ermeni-lobisi-ataturke-karsi-harekete-gecti-disneye-skandal-sozlerle-cagri-yapti-682089h.htm>
- Yeni Çağ. 2023. RTÜK de Atatürk'e sahip çıktı. Kıyamet mi kopacak nedir? 2 Ağustos. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/rtuk-de-ataturke-sahip-cikti-kiyamet-mi-kopacak-nedir-692624h.htm>
- Yeni Şafak. 2020. Sözcü gazetesi sahibi ve yazarları hakkındaki davanın gerekçeli kararı açıklandı. 13 Ocak. <https://www.yenisafak.com/gundem/sozcu-gazetesi-sahibi-ve-yazarlari-hakkındaki-davanin-gerekceli-karari-aciklandi-3521623>
- Yeni Şafak. 2021. CHP KRT'yi 1 buçuk milyon dolara aldı. 9 Mayıs. <https://www.yenisafak.com/gundem/chp-krtyi-1-bucuk-milyon-dolar-aldi-3622425>
- Yıldız, Candan. 2023. Cumhuriyet gazetesi krizinde içeriden son dilekçe Basın Konseyi'nde. T24. 13 Temmuz. <https://t24.com.tr/yazarlar/candan-yildiz/cumhuriyet-gazetesi-krizinde-iceriden-son-dilekce-basin-konseyinde,40768>

Yazar Hakkında

Gülseren Adaklı, 1988 tarihinde Gazi Üniversitesi BYYO, Radyo ve Televizyon Bölümünden mezun oldu. 1988-1993 tarihleri arasında TRT ve ATV gibi kuruluşların program-haber kadrolarında görev aldı. 1995 yılında çalışmaya başladığı Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinde iletişim kuramları, iletişimin ekonomi politiği, iletişim ve medya tarihi gibi konularda dersler verdi. Türkiye’de devletin Kürt halkına yönelik şiddet politikalarına son vermesini talep eden barış dilekçesine imza attığı için meslekten ihraç edildi. Neoliberalizm Çağında Türkiye’de Medya Endüstrisi ve Medya Politikaları gibi kitapların yazarı veya editörüdür.

Otoriter Neoliberalizm
Kıskacında
Alternatif Medya
Gülseren Adaklı

 umagduyurutwitter

 umagyayin

 umagvakfi

 umagyayin

 umagvakfi

uğur
mumcu ARAŞTIRMACI
GAZETECİLİK
VAKFI

